

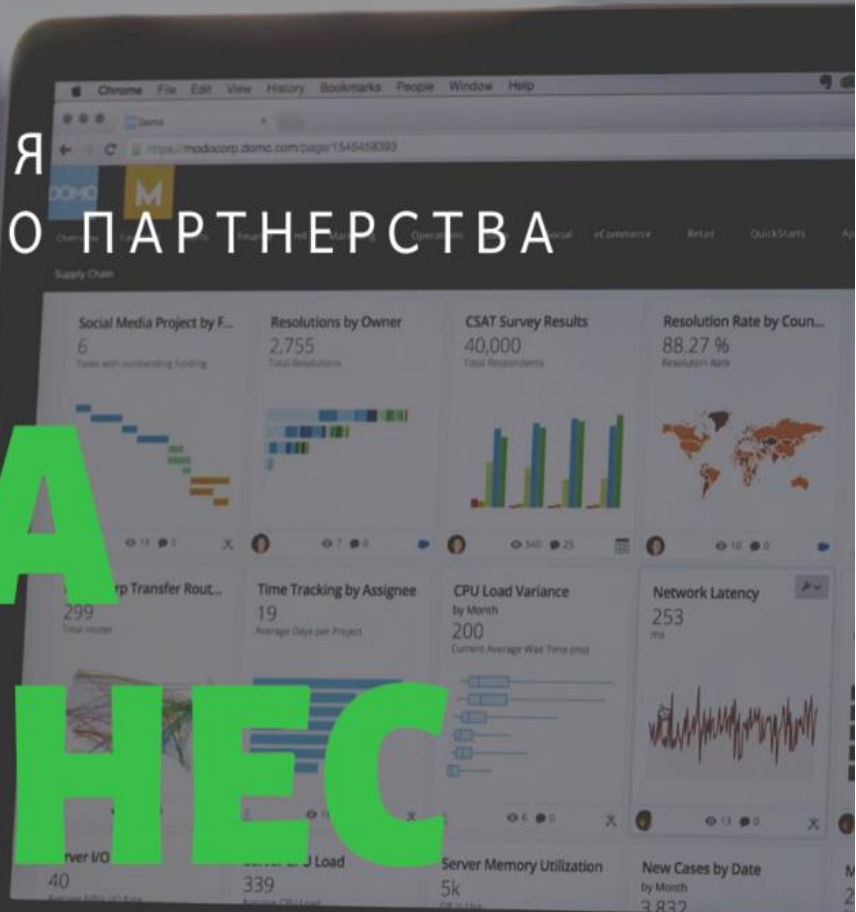

ISSN 2522-9648

ИНСТИТУТ РАЗВИТИЯ
МЕЖРЕГИОНАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

НАУКА И БИЗНЕС

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
№2, 2021

ИНСТИТУТ РАЗВИТИЯ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ
ЭЛЕКТРОННЫЙ НАУЧНЫЙ
ЖУРНАЛ
«НАУКА И БИЗНЕС»**

www.gpa.kz

№ 2 (2021)

СВИДЕТЕЛЬСТВО

**о постановке на учет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания**

№16178-Ж

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Нур-Султан 2021

Главный редактор: Нурболатов Б.К.

Редакционная коллегия

Раздел гуманитарно-экономических наук:

Жолдасбекова Акбота Ниязовна

Казахстан
кандидат политических наук, Проректор по международным связям и инновациям, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева

Пунит Гаур

Индия
Associate Professor, CRRID, CHANDIGARH, Директор Центра «Г-Глобал и Великий Шелковый путь» ЕНУ имени Л.Н. Гумилева. Главный редактор журнала

Ахмад Вахшитех

Иран
Assistant Professor, RUDN. Заместитель главного редактора журнала.
Бусурманов Жумабек Дюсешевич
Казахстан
доктор юридических наук, профессор, директор НИИ судебно-правовых и инновационных проектов Академии правосудия при Верховном

Суде PK Seyit Ali Avcu

Турция
доктор Ph.D международные отношения / политология

Вильмур Ауцен

Казахстан
Д.э.н., профессор

Мукашева Анар Абайхановна

Казахстан
Доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой гражданского и экологического права, ЕНУ им.Л.Н.Гумилева ячейка 3

Gintaras Švedas

Литва
доктор юридических наук, профессор, Вильнюсский университет

Айсин Сайкен Бакытович

Казахстан
кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник, Институт законодательства Республики Казахстан

Жусипова Бакыт Акылбаевна

Казахстан
кандидат юридических наук, доцент

Grant Christensen

США
ассоциированный профессор юридических наук, Университет Северной Дакоты

Терехов Виктор

Литва
LLM, кафедра частного права, Вильнюсский университет

Ирфан Шахзад

Пакистан
Редактор журнала «Policy Perspectives», Ph.D
Заместитель директора Института политических исследований, Исламабад. Ph.D по специальности «международные отношения и политология».

Мандана Тишеяр

Иран
Acting director, Institute of Iran and Eurasia Studies (IRAS) & Faculty member, ECO Colleague, Allameh Tabataba'i University (ATU)

Марина Лапенко

Россия
Кандидат исторических наук, доцент кафедры международных отношений и внешней политики России, СГУ им. Н. Г. Чернышевского

Ариель Гонзалес

Аргентина
MA Organizing Committee Chair Eurasia-Latin America Conference

Пауло Ботта

Аргентина
Chair, Eurasian Studies, la Plata University

Итир Токсоз

Турция
President EUPRA

Хенрик Баллинс

Нидерланды
Professor, member of Council, EUPRA

Раздел естественно-технических наук

Жусипбеков Аскар Жагпарович

Казахстан
доктор технических наук, профессор, заведующий
кафедры "Строительство", ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Байдабеков Ауез Кенесбекович

Казахстан
доктор технических наук, профессор, заведующий
кафедры инженерной графики и дизайна, ЕНУ
Л.Н.Гумилева

Акчурин Айсултан Анварович

Казахстан
кандидат технических наук, Управляющий директор АО
"Байтерек девелопмент"

Каргин Джумат Бейсембекович

Казахстан
кандидат физико-математических наук, доцент,
директор департамента коммерциализации технологи

МАЗМҰНЫ

СОДЕРЖАНИЕ

Siegfried P. L. QUALITY MANAGEMENT OF TRANSPORT SERVICES: CONCEPT, SYSTEM APPROACH, MODELS OF IMPLEMENTATION	4
Ауалбек Э. Н. ОСОБЕННОСТИ СОСТОЯНИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ ЯПОНИИ.....	14
Ануар А. К., Тунгатарова А. Т. ҒАЛАМТОР ЗАТТАРЫ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	19
А. И. Байбулова, К. М. Ильясова ҚЫТАЙ-АМЕРИКАНДЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫНДАҒЫ ТАЙВАНЬ МӘСЕЛЕСІ	24
Кенжалиева М. К., Тюлегенов К. М. НАЦИОНАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ОБЪЕДИНЕННЫХ АРАБСКИХ ЭМИРАТАХ.....	34

Siegfried Peter Ladnorg

Professor Phd

Gallizien, Austria

siegfried.ladnorg@gmail.com

**Quality Management of Transport Services:
Concept, System Approach, Models of Implementation**

Abstract: *This paper proposes a conceptual approach to transport services by applying the various tools of Quality Management. It is based on the principles of Logistic Management, Management of Relationships with consumers, harmonization of the Enterprise Management system, based on the quality and the use of principles of a synergetic systemic approach.*

The synergetic, systemic approach suggests the formation of a self-organizing quality management system for transport services (cybernetic adaptive, in which the accumulation of experience, the memorization and structuring of information is expressed in a change in the structure of the system and the level of its organization).

The scientific novelty of the proposed approach to transport services quality management consists in the integration of the principles of the TQM concept and logistics, the application of a variable approach to selecting technologies for improving the processes of transport and logistics services; comparison of consumer assessment of motor transport services with an evaluation of the quality of processes of its formation.

The proposed methodological approach to evaluation considers the influence of integrated processes on the final result formation, as well as the effectiveness of each process execution. The implementation of this approach will provide a reasonable choice of methods for providing and improving the quality of transport services, the effectiveness of creating/improving the management system.

Keywords: *Logistical management; quality management; quality of transport services; quality management system; transport services.*

1. Introduction

In today's business world, the quality issue and the focus on customer satisfaction occupy a central place in the activities of any enterprise.

The creation of conditions for further development of the transport complex, its integration into the world transport systems predetermine the priority of this issue for road transport enterprises. There is a positive trend towards the development of the logistics services market; the increase in the volume of cargo transportation (in 2017, the increase in the turnover of goods accounted for almost 10% compared to the previous year, while the entire volume of freight turnover lays on road transport).

The development of a trucking enterprise is focused on servicing many consumers; increasing their level of exactingness should be very dynamic; the volume and quality of transport services provided should meet the expectations and requirements of consumers. An effective solution to the issue of quality assurance is possible provided when modern concepts and goal-oriented approaches to- and by the management are used.

At the same time, the approaches used to manage the quality of transport services are associated with the following shortcomings:

- a. the relationship with consumers of services is not considered (there are no mechanisms for involving them in the production preparation process,
- b. the deployment of quality requirements for transport services, etc.; it is not supposed to regulate the quality of transport products during the development and implementation of the technological process,
- c. there is no systematic development of preventive actions (such as algorithms, the scope of such impacts is not justified, etc.);
- d. the processes and procedures for quality management are not sufficiently developed; the principles of logistics management are not fully used.

This calls for conducting scientific research towards the development of modern concepts, approaches to quality management of transport services.

2. Literature Review

The development of theoretical fundamentals of Transport Services Quality Management is associated with a certain concept, i.e. a combination of the most significant theoretical views and practical experience on

the understanding and definition of its essence, content, principles, as well as conditions of incubation and implementation.

Currently, the following basic concepts of quality management are actively applied [1-2]:

- 1) Total Quality Management - TQM;
 - 2) Lean Production (identification and elimination of processes that do not bring an added value);
 - 3) Kanban (ensuring timely delivery of products to the customer);
 - 4) Kaizen (continuous improvement of the internal organization processes with minimal expenditure of resources and involvement of employees in the process of implementing improvements);
 - 5) Six Sigma (minimizing the number of inconsistencies per one million opportunities)
 - 6) FMEA (Failure Mode and Effects Analysis)
 - 7) Ishikawa (Causes and effects, very similar to FMEA)
 - 8) Benchmarking with Good Practice enterprises
- [3].

The concept of TQM has become most widespread. Its key idea is that the company should not only work on the quality of the goods produced, but also on the quality of organizing all business processes within an enterprise, thus creating company growth, securing jobs and increasing the market share. This is achieved by the following:

- adequate qualification of the employees,
- strict conformity of products and/or services;
- validated suppliers and their delivered products;
- clear planning of work; preparation of quality documentation;
- availability of external and internal quality resources and
- based on the requirements and expectations of the end user/customer.

Based on the above concepts and considering the specific features of production and the realization of specific types of products, theoretical views and methodological approaches to quality management are formed and new concepts are developed:

- the marketing concept [4],
- the approach to the quality of services from an economic point of view [5],
- implemented through the strategies of ensuring the cost-effective quality;
- a dual culture strategy (a full set of high-quality services at a competitive price based on the ambitions of management and the contextual ambivalence;
- process management, high specialization, that is a single type of services for highly segment-oriented customers.
- High attention shall be paid to the study of psychosocial factors affecting the behavior of passengers in the public transport [6, 7];
- approaches to the organization of a single stream space (logistics), rapid response to a failure at any point of the process, and interference with the process, if necessary [8].

Analysis of conditions for implementing these concepts with regard to the management of the quality of transport services lead to the conclusion that their specifics require specification of individual approaches and implementation methods, using the principle of a system-forming role of logistics management, the development and creation of harmonized systems for management of a motor transport enterprise on the basis of quality, etc.

3. Results and Findings

This paper proposes the concept of transport services quality management (Fig. 1), which reflects a holistic view of the system of basic ideas for achieving and ensuring the required level of transport services.

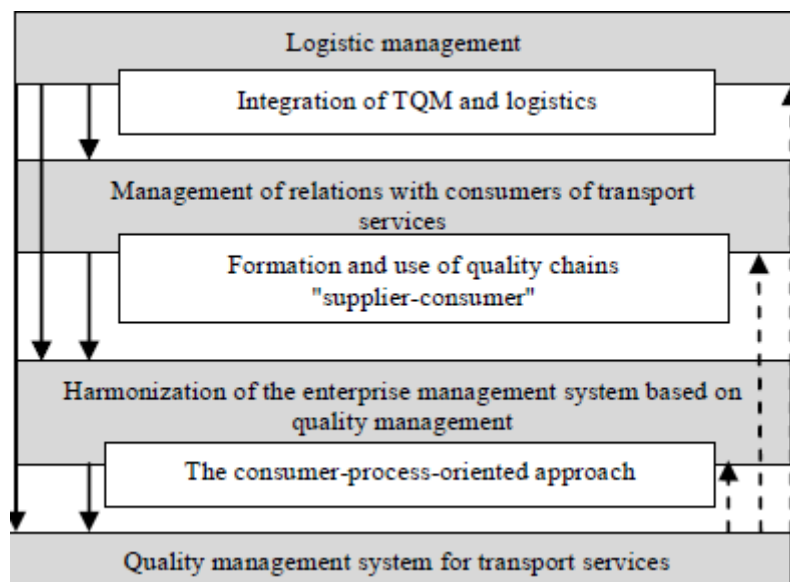

Fig.1: The concept of transport services quality management.

The concept of transport services is based on the thorough application of Quality Management. The forming and implementation of logistics management should be based on- and comply with its rules and recommendations. [9].

In general, the logistic management is:

1. the process of administering the logistics system, i.e. the performance of basic management functions (with the use of information and computer technologies) to achieve the goals of the logistics system;
2. it includes Change Management within the organization as well as management of personnel;
3. its strategic aspect relates to the activity on setting goals, global and common tasks for the logistic system of an enterprise and maintaining the company's mutual relations with the external environment. This provides an opportunity to achieve the goals that correspond with its internal capacity and to flexibly respond to external factors.

Logistics Management and Quality Management are common processes of organization of production or providing services at an enterprise, aimed at increasing the efficiency of using the available material, financials, IT and human resources.

At the same time, the quality determines which product or service needs to be produced, taking into account the requirements of consumers and norms, and logistics determines how to achieve the required level of production, the level of organization of processes and the level of costs.

Logistic Quality Management provides

- the application of principles and methods of logistics for quality management,
- and the formation of a logistics system of the relevant organization with adequate management effects on the quality as an entity of management.

At the same time, the use of logistic management is carried out not only from the positions of technical and operational indicators of transport and financial indicators, but also from the capabilities of personnel, i.e. through motivation, and monitoring.

Consequently, logistic management in the Management of the Quality of Transport Services is aimed at integrating the basic principles of TQM and logistics:

- customer focus,
- the defining role of management (in enterprise reform activities based on the principles of TQM),
- strategic planning,
- involvement of all employees,
- staff training- and qualification,
- use of motivation methods,
- process management,
- quality of suppliers,
- adequate information system,

- regular application of benchmarking,
- constant evaluation of the efficiency of the quality of the management system,
- a process approach to the logistics flow and the flow of quality formation,
- an integration of the functions of forming economic ties with the functions of planning,
- organizing and managing stream processes,
- coordinating the strategy and tactics of management in all links of the logistics chain and the processes of quality formation.

Integration of both TQM and logistics, will provide a common emphasis in the organization of material flows and the quality as a constant flow to create and maintain partnerships between interacting transport companies, as well as their customers (cargo owners) on the basis of mutual interests and trade-offs, and to ensure the dynamics of their convergence.

The next direction of the concept of Quality Management of Transport Services is the management of relationships with consumers, which is a permanent, purposeful process used for the formation and development of relations with consumers of transport services based on the desire to achieve mutually beneficial solutions.

The use of the provisions of relationship management is conditioned by the targeted orientation of this process to meet the requirements of consumers to the quality of services rendered, to increase their satisfaction and, based on the above, to form long-term relationships between supplier and end user.

While working with consumers, various kinds of information systems are used, among them the Frontline Information System (FIS); Customer Relationship Management (CRM); and the Sales Expert System as an example of a CRM application.

In order to create and to maintain long-term and mutually beneficial relations between the consumer and the enterprise, which in turn enable the enterprise to provide such transport services at a quality that satisfies the consumers, it is necessary to develop a special system. The elements of this special system will be presented by a transport enterprise (Subject of Management) and consumers (Object of Management). In this case, the Object of Management (the consumer) is to be endowed with the attributes of a self-organizing system. The interaction between the subject and the object should be seen as participatory.

A self-organizing system is a cybernetic adaptive system in which the accumulation of experience, the memorization and structuring of information are expressed as a change in the structure of the system and the level of its organization. Here, the self-organizing system can be self-adjusting, self-developing and self-learning. Self-adjustment of the system involves the accumulation of experience (information storage), which is expressed in the change of certain parameters essential for the purpose of the system. So, the consumer can change the preferences concerning separate characteristics of services, their volumes, and the ways they are rendered.

Self-development of the system is conditioned by the development of the goal of its development, the criteria for achieving them, parameter and structure variation, etc.; self-learning, that is the ability to independently seek quality criteria for its functioning, based on accumulated experience.

Unlike traditional management (the manager makes decisions while the subordinate carries out decisions), the participatory management assumes joint participation of the head and the subordinate (subject and object) in the managerial process. At the same time, the participatory management can be implemented in the following areas:

1. the involvement of the consumer in setting goals with regard to the services provided as well as their quality, and the relationships.
2. the consumers are given the right to supervise the quality of transport services provided.
3. the participatory management presupposes a broad participation of consumers in rationalization activities, in making proposals to improve certain elements of the service process and, in general, the provision of services, and participation in solving problems.

It should be noted that the presented directions should be used in a certain combination, since they are closely related and complementary.

The implementation of Management of Mutual Relations with consumers of transport services will make it possible to provide effective formation and the use of quality chains «supplier-consumer».

In the concept of TQM, the emphasis on the consumer/client does not mean the satisfaction of only external but also “internal consumers/clients.”

Participants of the product life cycle form a continuous and interconnected chain, which is sometimes called a Quality Chain. At the same time, any employee of the organization, acting on the final product, will operate as an internal consumer, regardless of direct participation in its creation. The employee, as an internal consumer, receives material (raw materials, products, information, etc.) from the supplier (suppliers), that is the external (supplier organization) or another employee who acts as an «internal supplier», processes it (occur

certain transformations) and transfers it to another person for further production, acting as an “internal supplier”. In this case, quality is divided into external and internal.

In order to satisfy the external consumers (provide external quality), it is necessary to satisfy the internal consumers (receive internal quality).

Harmonization of the enterprise management system based on the quality management means its penetration into other subsystems, inclusion into their formation and functioning as a necessary subsystem. Harmonization processes do not only provide the unification of various management subsystems in a common system, but also the effective interaction of these subsystems.

Harmonization of the enterprise management system is achieved as a result of the coordinated interaction of its constituent elements, which provides it with new properties that have integrative properties, ensuring the most effective achievement of the objectives pursued by an enterprise.

The system of general management of an enterprise is aimed at the adoption of strategic, general and long-term solutions (establishment of regulatory requirements and management policies, innovation policies, planning, organization of work, motivation, coordination, inspection, and responsibility definition).

It should be noted that the overall objectives of an enterprise cannot be achieved without ensuring the necessary level of quality. For example, in practical terms, a long-term goal is formulated as “to become a leader in product output” and is decomposed into such sub-goals: to support the ability to produce products that maximally meet the requirements of consumers; maintain a high level of trust on the part of consumers and other stakeholders, etc. The same goals are formulated by the quality management system.

Functional subsystems are aimed at managing various functions of an enterprise:

material and technical supply,
 personnel,
 production,
 finance,
 marketing, etc.

At the same time, the quality management system is aimed at achieving the required level of quality (by the customer) of the relevant processes and their results. When managing the production, it includes the quality of products or services produced; at management of material and technical supply it implies the quality of input resources (materials, engineering, etc.); at management of the finance it presupposes the quality of financial processes implementation at an enterprise, etc.

The target subsystems are associated with the implementation of specific objectives encountered by an enterprise within a certain period of time: i. e.,

- managing the enterprise competitiveness,
- product competitiveness,
- productivity,
- the labor potential, etc.

The quality management system ensures the quality of setting goal and the quality of implementing the required set of work.

The providing subsystems (equipping with technical means, information, legal, material provision, etc.) are aimed at establishing the level of quality and organizational conditions for providing the “input” of the system with everything necessary for its normal functioning.

The Quality Management System acts as the coordinator for the functioning of all subsystems. Its main objectives for coordination are:

- the selection of an appropriate method,
- appropriate in relation to the achievement of specific tasks facing a specific control subsystem.

Depending on the priority of these tasks, the capabilities of the enterprise, the competence of the personnel and other factors, different methods of coordination should be chosen:

- coordination through «interaction forecasting»
- the quality management system is a link for the functioning of other subsystems (in choosing optimal management decisions, the necessary parameters of quality serve as the criterion);
- coordination through “evaluation of interactions”
- the quality management system specifies the range of signal changes for other control subsystems - the quality parameters are the limiting conditions in the development and implementation of relevant administrative impacts;

- “decoupling of interactions” – the managing subsystems act autonomously, independently choosing the connecting signals (in case of the need to maintain the quality level of various processes, work, products at a certain level).

The practical result of harmonization of the enterprise management system is the application of the consumer-process approach to management, as well as the formed quality management system for transport services.

The consumer-process approach to transport services quality management provides for (Fig. 2):

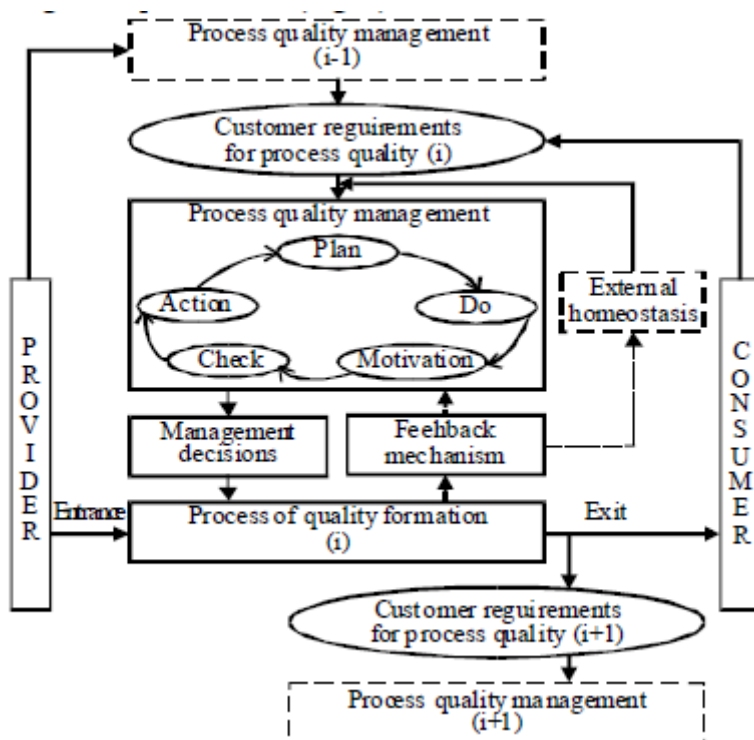

Fig. 2: The scheme of the consumer-process approach to quality management

1) representation in the form of process models of a managed object (quality formation processes) and a managing entity (quality management processes). The process quality management is organized based on the Plan-Do-Check-Action cycle (PDCA) with the inclusion of the additional “motivation” function. This is necessary to ensure the leading role of the personnel in achieving the required level of quality;

2) the organization of management for certain interrelated cycles corresponding to the possible categories of consumers of an enterprise;

3) ensuring the management of the requirements of consumers and the objectives of the relevant processes of quality formation;

4) a more branched and improved feedback mechanism, which allows to manage the quality indicators of the relevant processes, the requirements of consumers, the objectives, and their implementation;

5) the use of mechanisms of external and internal homeostasis (self-regulation, ensuring a stable state of equilibrium of the open system in its interaction with the environment). With the help of external homeostasis, the integrity of management systems is ensured in interactions with the external environment (the process objectives are determined on the basis of specific conditions); the internal homeostasis provides an independent response of the processes of quality formation to impacts that disrupt their normal functioning.

The application of the consumer-process approach will allow an enterprise to avoid internal contradictions, taking spontaneous or narrow-minded decisions in the field of quality.

The quality management system for transport services is developed on the basis of a synergetic system approach, in which systems are considered to be complex, open, nonlinear with the characteristics of instability, nonequilibrium, bifurcation, self-organization, dissipation, etc.

The proposed structure of objects in the management of the quality of transport services is built based on integrated processes of its formation and the definition of inputs and outputs as the results of their implementation.

Regardless of the process location in the overall structure, one of the outputs is the quality of various types of resources: information, tools and objects of labor.

The determining input to the consumer process is the information about the possible ways to satisfy the existing needs, expectations, etc. The output is the requirements to the quality of services, which in turn are fed to the input to the customer service processes, determining their component operations, speed, resources, etc.

The output of these processes is the functional and instrumental quality, which results in the quality of the auto-transport service and the requirements to the quality of production training.

All types of processes, their “inputs” and “outputs” included into the system of objects in the management of quality at an ATE, are implemented similarly.

The structure of subjects of transport services quality management includes the implementation of management functions during the expanded (Fig. 3) and elementary cycles.

The application of the *CPI* block is due to:

1. a constant change in the market requirements, individual consumers, therefore, the need to introduce changes into the service process, conditions, motivation, etc.
2. and to the opportunity to ensure a more complete implementation of the TQM principle, which means continuous improvement.

The operation of the *CPI* block involves the development and implementation of a program directed to continuously improve the quality of the services provided, as well as the overall efficiency of the customer service process.

Measures to improve the quality of service processes are developed based on: any changes in the market needs that require the introduction of changes into the types of services provided; any deviations from the established quality parameters of the service rendered as well as the customer service process due to inefficiency or inadequacy of control techniques; reserves of cost reduction while maintaining and improving the quality of the services rendered.

The elementary cycle is also implemented by functions that are combined into blocks *D*, *R*, *I*. In block *D*, operative quality planning is performed, i.e. making certain changes in the structure of the customer service process, the methods of service, etc.

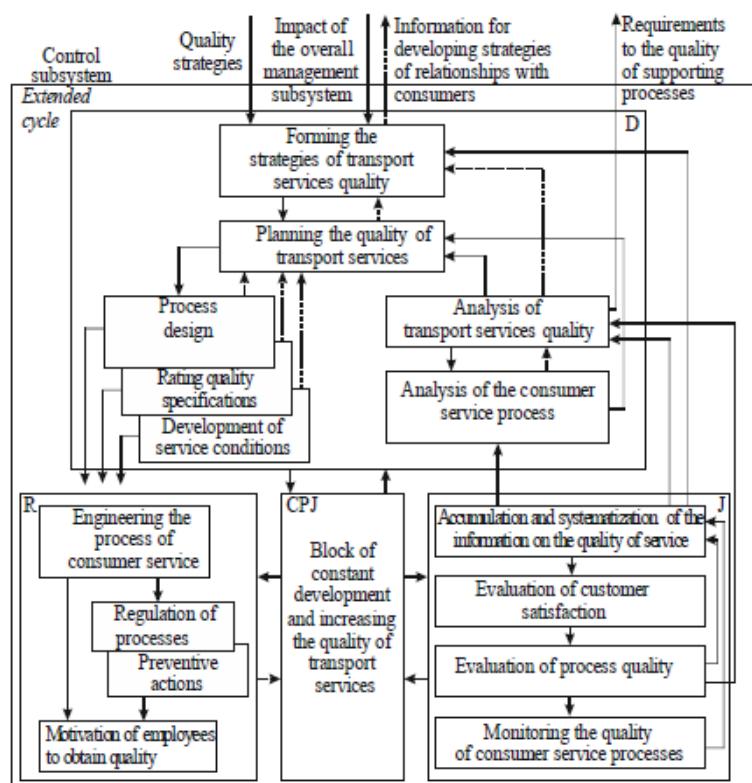

Fig. 3: The scheme of quality management system for transport services (extended cycle).

Block *R* is aimed at developing specific tasks by the executor of the given process and, if necessary, performing corrective actions to carry out the process. The information-control block *I* registers the data on the quality of the customer service processes performed, identifies and defines various types of inconsistencies, as well as allows to analyze the occurrence of identified non-conformities. At the same time, it is intended to focus attention on individual operations of the customer service process to influence the process in question with the help of corrective feedback based on the results of measurements.

To implement the work of the proposed system of transport services quality management, a special algorithm has been developed (Fig. 4).

Based on the requirements of consumers regarding the quality of transport services, the potential opportunity for their satisfiability (availability of the necessary rolling stock, material and labor resources, the possibility of organizing optimal routes, logistics and other factors) is determined.

Further, it may become necessary to introduce changes to the process of providing transport services. If such a need is established, then conversion technologies for improving the process or procedural technologies are selected.

Transformational technologies («from the process to the structure») are focused on creating additional value for internal and external customers; research of processes from the standpoint of a set of operations that create the value for the consumer and application of internal marketing.

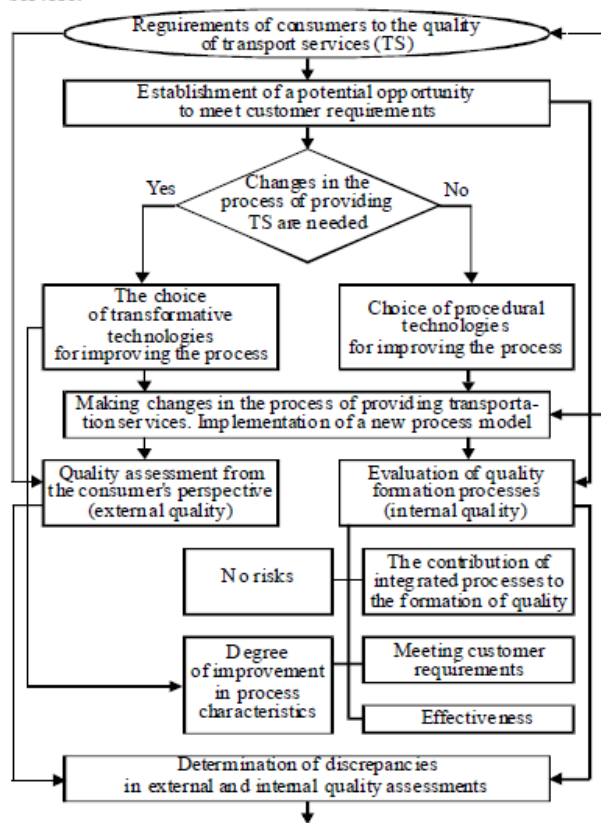
The implementation of such technologies involves direct and reverse process reengineering.

The procedural technology of improvement («from structure to process») is based on the creation of a system for recording the quality of the operations and processes that are being performed, makes it possible to record the positive dynamics for certain indicators.

This approach is focused on improving the fragmentary processes within the framework of functional and specialized management structures, their unification and ISO standardization.

The main methods of implementing the procedural technology for improving processes are the “Kaizen” and “6 sigma” methods. After introducing appropriate changes into the process of providing transport services and practical implementation of a new model, the quality assessment is carried out. The evaluation of external (consumer) and internal quality is proposed.

The assessment of the quality of transport services from the standpoint of the consumer (external quality) is based on a comparison of a set of requirements that the customer places on the service process, which is in practice expected and perceived by the consumer of quality level [10]. The importance of meeting the relevant requirements and the degree of their manifestation is established by interviewing consumers before providing the service.

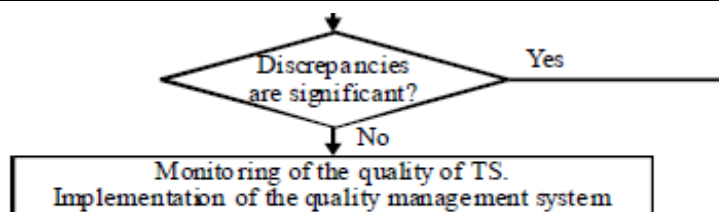

Fig. 4: The algorithm of operational quality management of transport services.

The evaluation of the processes of quality formation (internal quality) provides for determining the contribution of integrated processes to the quality of transport service, the fulfillment of consumers' requirements (internal users), the effectiveness, the absence of risks and the degree of improvement in the characteristics of the service.

The integrated processes include:

- the processes of the consumer's activities (related to his actions to decide on the consumption of the service and its commission);
- customer service processes (receipt and registration of an order for motor transport services, and spontaneous provision of services (cargo preparation, loading, transportation, unloading and other operations required and requested by the customer),
- final operations (reception of cargo and/or provision of information concerning the completion of a service);
- auxiliary processes (related to ensuring the normal functioning of the service provision process, i.e. nightly servicing, diagnosis of faults, overhaul);
- total productive maintenance (directed to provide material resources, maintenance and repair of office equipment (for timely acceptance and registration of the service order, payments, etc.), cleanliness of premises and the territory of the ATE (to form a favorable enterprise image), etc. and managerial preparation processes.

Comparison of the two quality assessments and their discrepancies allows for taking further management decisions. In case of significant discrepancies, corrective actions are required. A total or significant discrepancy between the external and internal quality means that the goals and objectives in the field of quality have not been achieved, the intervention of top management is required; the integrated processes require the development of significant and transformative changes.

4. Conclusion

The development of the modern economy of transport enterprises is directly connected and intertwined with Quality Management.

The essence of the new concept of transport services quality management is the integration of the basic principles of TQM and logistics management. The introduction of logistics management, according to the experience of other countries, allows saving up to 15-20% of the costs of enterprises, while reducing logistic costs by 1% is equal to an increase in the volume by 10%.

The application of the system paradigm of economic entities (enterprises and consumers) means changing the attitudes towards the relationship with consumers, thus including the consumer in the process of not only purchasing the service, but also in the overall process of the enterprise functioning:

- developing the service,
- assessing the quality,
- motivating the performers of the service
- and eventually make his or her satisfaction with the services rendered, a strong PR tool.

Harmonization of the enterprise management system with focus on quality, is based on the following principles:

- hierarchy of the structure of the elements making up the system;
- integration with the company's general management system;
- influence on production processes, but not on their results;
- change of the organizational structure of an enterprise to include the external and internal consumers in the process of providing transport services.

The proposed approach to transport services quality management will make it possible to form and more efficiently use the process control of the continuous "consumer-supplier-consumer" quality chain.

References:

1. Rui Chen, Yuan-Duen Lee & Cheng-Hua Wang, “Total quality management and sustainable competitive advantage: serial mediation of transformational leadership and executive ability”, *Total Quality Management & Business Excellence*, Vol.29, (2018), <https://doi.org/10.1080/14783363.2018.1476132>
2. Arawati Agusa & Za'faran Hassanb "Enhancing Production Performance and Customer Performance Through Total Quality Management (TQM): Strategies For Competitive Advantage", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 24, (2011), pp. 1650-1662, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.09.019>
3. Basu Ron & J. Nevan Wright, *Quality Beyond Six Sigma*, Elsevier, (2003).
4. Karel Havlíček, Pavla Břečková & Vicky Zampeta, “Quality Management as a Part of CRM”, *European Research Studies*, Vol. XVI, Special Issue on SMEs, (2013), pp.15–27.
5. Jochen Wirtz & Valarie Zeithaml, “Cost-effective service excellence”, *Journal of the Academy of Marketing Science*, Vol. 46, Iss. 1, pp. 59–80, available online: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11747-017-0560-7/fulltext.html>, last visit: January 2018.
6. Fu Xuemei & Juan Zhicai, “Exploring the psychosocial factors associated with public transportation usage and examining the "gendered" difference”, *Transportation research part a-policy and practice*, Vol.103, (2017), pp. 70-72, <http://dx.doi.org/10.1016/j.tra>
7. Costa Alvaro & Fernandes Ruben, “Urban public transport in Europe: Technology diffusion and market organization”, *Journal of Transportation Research, Part A: Policy and Practice*, Vol. 46, No. 2, (2012), pp. 269–284.
8. W.M.P. van der Aalst & A.W. Waltmans, “Modelling logistic systems with exspect”, *Dynamic Modelling of Information Systems*, Vol.11, (1991), p. 269-287, <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-88923-2.50014-8>
9. Bierwirth C. "Adaptive Search and the Management of Logistic Systems: Base Models for Learning Agents", *Springer Science & Business Media*, Vol.11, (2000), 219 p.
10. Eboli L. & Mazzulla G., “Performance indicators for an objective measure of public transport service quality”, *Trasporti Europei*, Iss. 51, No. 3, (2012), pp.1-21.

УДК: 327

*Ауалбек Эльнур Нурланұлы**Aualbek Elnur Nurlanuly**магистрант 2-го курса специальности Востоковедение факультета международных отношений Евразийского национального университета имени Л. Н. Гумилева**Нур-Султан, Казахстан*aualbek@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ СОСТОЯНИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ ЯПОНИИ FEATURES OF THE STATE OF THE MILITARY ESTABLISHMENT OF JAPAN

Аннотация: Поражение во Второй мировой войне привело к тому, что Япония практически была лишена возможности наличия вооруженных сил. В девятой статье новой конституции Японии четко были прописаны принципы пацифизма и отказа от ведения войн, следовательно, и от наличия вооруженных сил. Однако уже с началом Корейской войны ситуация начала меняться. Военные заказы, которые выполняла японская сторона способствовали быстрому восстановлению экономики. Вслед за этим среди политиков и общественности Японии стало популярно мнение, что Япония нуждается в собственной армии. Широкое распространение таких взглядов привели к созданию Сил Самообороны, которые по своей сути являются боеспособной армией. Несмотря на законодательные ограничения, современна Япония обладает одной из самых мощных армий мира, а японские политики предпринимают попытки изменения и интерпретации девятой статьи конституции.

Ключевые слова: вооруженные силы, Силы Самообороны, безопасность, ядерное оружие.

Abstract: The defeat in the Second World War left Japan practically deprived of the possibility of having armed forces. In the ninth article of the new Japanese constitution, the principles of pacifism and refusal to wage war, and hence the presence of armed forces, were clearly spelled out. However, already with the outbreak of the Korean War, the situation began to change. Military orders, which were carried out by the Japanese side, contributed to the rapid economic recovery. Following this, among the politicians and the public in Japan, the opinion became popular that Japan needs its own army. The widespread dissemination of such views led to the creation of the Self-Defense Forces, which are inherently a combat-ready army. Despite the legislative restrictions, modern Japan has one of the most powerful armies in the world, and Japanese politicians are making attempts to change and interpret the ninth article of the constitution.

Key words: armed forces, Self-Defense Forces, security, nuclear weapons

Поражение во Второй Мировой войне напрямую отразилось на вооруженных силах Японии. Принятая в 1947 году 9 статья Конституции Японии провозглашала, что она является страной, отказывающейся от ведения войны как суверенного права и инструмента урегулирования конфликтов. В стране был провозглашен курс на пацифизм, что повлекло за собой полное расформирование армии и флота бывшей империи [1].

Первые послевоенные годы страна была оккупирована вооруженными силами Соединенных Штатов Америки, а для обеспечения внутренней безопасности и возможности бороться с преступностью, японцам было позволено оставить контингент японской полиции [2][3].

Во время Корейской войны (1950-1953 гг.) население островов начало беспокоиться за свою безопасность и полностью осознали свою зависимость от США. В связи с этим в 1950 году было инициировано создание Национального полицейского резерва (Кэйсацу ёбитай) в составе 75 тысяч полицейских, укомплектованных легким пехотным вооружением, и Сил береговой безопасности (Кайдзё кэйбитай) для обеспечения защиты береговых границ архипелага [4].

Также для управления этими силами в августе 1952 года было создано Национальное агентство обороны (Хоантё), являвшееся предшественником нынешнего Министерства обороны Японии. Агентство было создано в качестве Внешнего офиса Канцелярии премьер-министра (Гайкику со:рифу).

С подписанием в 1951 году договора о безопасности между двумя государствами, Национальный Полицейский резерв и Силы береговой охраны были реорганизованы в Национальные Силы безопасности. Спустя 3 года Национальные Силы Безопасности были трансформированы в Силы Самообороны Японии (далее – ССЯ), состоящие из трех подразделений: Сухопутные силы самообороны, Морские Силы Самообороны и Воздушные силы самообороны Японии.

Помимо формирования ССЯ в 1951 году было обговорены договоренности о применении коллективной обороны в союзе с США. Опираясь на помощь со стороны американских сил, японцами были сформированы основы новой политики в отношении военных и экономических сил, названные

«доктриной Ёсида», заключавшиеся в трех аспектах [6].

Во-первых, главным аспектом стала экономическая ориентированность политики страны. Связано это, конечно, с послевоенным экономическим упадком страны и желанием быстрого восстановления.

Во-вторых, Япония отказывалась от ведения войны в соответствии с Конституцией, и должна была всячески стараться избегать конфликтов на международной арене.

В-третьих, тесное сотрудничество с Соединенными Штатами являлось гарантом защиты от внешних угроз.

В 1955 году вышел «Закон о создании Министерства обороны».

Ведение пацифистической внешней политики была актуальна для Японии на протяжении всей Холодной войны. Япония продолжала всячески ограждать себя от любого рода конфликтов. Даже несмотря на договоренность о совместной обороне с США, Япония всегда ссылалась на установки, прописанные в девятой статье. США, в свою очередь, согласно доктрине Никсона старались пересмотреть военные отношения с Японией, подталкивая японцев к большей самостоятельности и усилению военных сил. В 1976 году в Японии был подписан документ, запрещающий экспорт вооружения.

К 1980-м годам премьер-министрами Судзуки и Накасонэ были предприняты попытки пересмотра положения доктрины Ёсида относительно военных сил. Так, Накасонэ старался склонить общественное мнение к тому, что значительный рост экономических сил позволяет теперь поставить новую цель внешней политики — наращивание военных сил, направленных на оборону страны. Такие амбициозные идеи не были тепло восприняты обществом, вызвав протесты. Однако в 1980-е произошла модернизация ССЯ [5].

С окончанием холодной войны Япония участвовала в операциях по обеспечению безопасности в мире. Однако её участие сводилось в основном к финансированию. С 1992 года японские Силы самообороны под эгидой ООН начинают участвовать в миротворческих операциях (14 операций), а так же оказывают помощь при проведении выборов [7].

Однако с наступлением нового тысячелетия ситуация в восточноазиатском регионе начинает меняться. Появление новых угроз в лице ядерной программы Корейской Народной Демократической Республики и усиления военно-экономических сил Китая заставили японцев задуматься о возможности пересмотра положения ССЯ. Это привело к переходу в динамическую оборону [8].

Однако, несмотря на усилия повышения защищенности страны, Япония также продолжала придерживаться курса политики Ёсида. Так, к примеру, финансирование военной сферы, как и раньше, не превышала одного процента от ВВП страны.

С приходом к власти кабинета министров Синдзо Абэ в 2012 году начала меняться и политика в отношении ССЯ. К концу 2013 года были выпущены новые документы, обновившие стратегию национальной безопасности, а также программы развития национального оборонного потенциала. Более того, в 2014 году 1 апреля Советом безопасности были приняты «Три принципа трансфера товаров военного назначения».

Во-первых, запрещается экспорт продукции военного назначения в страны, нарушающие международные соглашения, а так же, находящиеся в состоянии военного конфликта.

Во-вторых, реализация продажи вооружения осуществляется под строгим контролем, а решения принимаются по каждому отдельному случаю.

В-третьих, необходимо контролировать то, чтобы страны-импортеры использовали продукцию лишь в рамках заявленных целей и задач, а также не допустить передачу экспортного оружия в третьи руки.

С принятием этих трех принципов правительство Абэ разрешило экспорт военных технологий. Политолог Парамонов О.Г., анализируя выход Японии на рынок вооружения, подытожил, что Японии будет сложно стать лидером по продаже оружия на мировом уровне, но экспорт вооружения может быть успешным в рамках региональной торговли. Главным конкурентом в Восточной Азии является Республика Корея.

Однако японо-американский альянс также является причиной привлекательности Японии как страны, с которой стоит сотрудничать. Связано это с тем, что страны импортеры надеются на то, что сотрудничество с Японией поможет им также заручиться военной поддержкой объединенных японоамериканских сил [9].

Помимо этого, в 2014 году правительством были решены вопросы касательно коллективной обороны, ранее считавшейся противоречащей девятой статье Конституции Японии. Новое толкование в рамках законодательства вступило в силу в конце марта 2016 года. Новое толкование утверждает, что право японского народа на защиту и оборону распространяется так же и на союзников, если нападение

на союзные силы означает прямую угрозу существования Японии, нет других путей разрешения конфликта. Также при реализации помощи союзным государствам необходимо использовать минимум военных сил.

Синдзо Абэ всячески старался добиться пересмотра Конституции страны. Весной 2017 года Абэ дал обещание к 2020 году провести реформы Конституции, которые коснутся непосредственно 9 статьи. Целью данных реформ является закрепление легитимности Сил Самообороны в качестве Вооруженных Сил Японии в основном законе страны. Скорее всего изменениям может подвергнуться вторая часть статьи, гласящей о недопустимости формирования Японией сухопутных, воздушных и морских военных сил. Как отмечают политологи Киреева А.А. и Нелидов В.В., такие изменения носят лишь формальный характер, так как ССЯ уже представляют собой современную армию. Политика Абэ заключается в усилении вооружения ССЯ и их модернизация, а также возможность применения превентивных ударов по КНДР в случае угрозы безопасности страны. Попытки Абэ по наращиванию военных сил и стремления по возвращению их официального статуса, вызывают возмущение со стороны геополитических соседей.

Еще одним из острых вопросов является вопрос ядерного вооружения. Хотя Япония является одной из самых активных стран, выступающих против 35 ядерного вооружения, еще с 70-х годов XX века Страна восходящего солнца входит в список потенциальных ядерных держав. Связано это прежде всего с очень развитой отраслью атомной энергетики. Япония имела более 50 тонн обогащенного плутония в 2017 году, чего хватило бы для создания пяти тысяч ядерных боеголовок.

Более того, угроза со стороны КНДР также может служить аргументом за внедрение ядерного вооружения. Однако благодаря японо-американскому альянсу, Япония находится под ядерным щитом США. Тем более, что создание ядерного оружия японцами лишь подстегнуло бы соседние КНР и КНДР к проявлению агрессии.

Еще одним аргументом является частые, по сравнению с XX веком, упоминания вопроса о ядерном оружии среди политических кругов Японии. Весной 2016 года глава законодательного органа кабинета министров Ёкобатакэ Юсукэ заявил о том, что в конституции страны не прописан запрет на создание и использование ядерного оружия.

Затрудняет данную проблему и обнародованные Японией данные о том, что в 70-е годы XX века были случаи, когда американским судам с ядерным зарядом разрешалось входить в порты островов, что противоречит законам страны. Тем более, что Япония является одной из немногих стран, не подписавших Договор ООН о запрещении ядерного оружия от 2017 года.

Однако даже с учетом вышеописанных факторов, присоединение Японии к ядерному клубу остаётся сомнительной. На это есть несколько причин.

Во-первых, как было сказано ранее появление ядерного вооружения у японцев только приведет к еще большему напряжению в регионе.

Во-вторых, Япония до сих пор остаётся единственной в мире страной, против которой было применено ядерное оружие.

В-третьих, этот исторический аспект повлиял на курс политики страны в отношении ядерного вооружения. Более того, Япония является страной, которая инициировала множество программ по нераспространению ядерного оружия.

В-четвертых, даже если японское правительство захочет создать ядерную программу, огромной помехой этому станет общественное мнение страны, население которой в большинстве своём категорически против использования ядерного оружия.

Взаимоотношение военных сил с другими странами различается. С Соединенными Штатами у японцев военный союз, и поэтому военные силы Японии являются союзными американским. Японские силы ведут сотрудничество с такими странами, как Австралия, Великобритания, Индия, Филиппины, Вьетнам, Канада, Монголия, Франция, Финляндия, Италия, Сингапур, Бахрейн. Также Япония подписала в 2010 году «Соглашение о защите информации между Японией и НАТО» с Организацией Североатлантического договора. Ситуация со странами восточноазиатского региона уже несколько сложнее [10].

Относительно стабильные отношения Япония поддерживает с Южной Кореей. Несмотря на то, что у Южной Кореи есть притязания на некоторые спорные территории, их объединяет союз с американцами. С 1994 года Морские силы самообороны и ВМС Кореи начали взаимные визиты судов. В 1999 году была проведена совместная поисково-спасательная операция, а в 2018 году 36 Япония была приглашена для участия в Корейской международной церемонии смотра судов.

С другими странами региона ситуация состоит несколько удручающе. Основными конкурентами для доминирования в регионе остаются Китайская Народная Республика и Российская Федерация, являющиеся одними из стран, обладающих крупнейшими вооруженными силами в мире. Более

удручающая позиция состоит в отношении Корейской Народной Демократической Республики, так как Северная Корея является главной угрозой для Японии, о чем не раз заявляли, как японская, так и северокорейская стороны. Возникновение конфликтов прежде всего связано с исторической памятью [11].

Нынешнее состояние ССЯ заключается в следующем. Страна продолжает смотреть в будущее и искать жизнеспособные решения растущих региональных проблем, а именно угрозы со стороны Северной Кореи. Япония на 2020 год занимает пятое место из 138 стран, рассматриваемых для ежегодного обзора рейтинга военной мощи GFP (Global Fire Power), уступая четырем государствам: Индия, Китай, Россия и США. Финансирование военных нужд хоть и составляет около одного процента от ВВП страны, при такой развитой экономике в 2020 году эта цифра достигает 47 - 49 млрд. долларов США (9 место в мире). По этому показателю Япония обогнала такие страны Восточной Азии, как КНДР (74 место), Тайвань (27 место), Южная Корея (10 место), но уступает России (4 место) и Китаю (2 место). Казахстан находится на 52 месте с бюджетом в 4 млрд. долл. США [12].

Общая численность военнослужащих в стране достигает отметки в 303 тысяч человек, что составляет 0,2 % от общего населения страны. Активная военная численность составляет порядка 247 тысяч военных, а в запасе 37 находятся 56 тысяч людей. Стоит отметить, что служба в Японии является добровольной, что значительно поднимает статус сил в глазах японского общества. К тому же этому способствует деятельность сил в спасательных операциях и в оказании помощи населению при бедствиях. Так, например, военнослужащие активно задействованы в мерах по борьбе с пандемией COVID-19.

По данному критерию Япония занимает 23 место в мире, уступая в количестве военных соседним странам региона КНР, Республике Корея и КНДР, однако превосходя европейские страны, такие как Великобритания, Германия и Франция. Для сравнения Казахстан находится на 38 месте с активным военным населением численностью в 132 тысяч человек [13].

Сухопутные силы Японии включают в себя: 1004 единиц танков, 3130 ед. бронированной техники, 238 ед. самоходной артиллерии, 500 ед. буксируемой артиллерии и 99 ед. ракетных проекторов. Воздушные силы Японии по мощи уступают лишь 5 странам: Южная Корея, Индия, Китай, Россия, США.

Воздушные силы включают в себя 1561 ед. техники, в том числе: 279 истребителей, 12 штурмовиков, 60 ед. транспортной техники, 427 ед. учебных самолетов, 152 ед. самолетов специального назначения, 637 военных вертолетов, 119 штурмовых вертолетов.

Военно-морские силы Японии находятся на 19 месте по мощи в составе 155 военных судов. По числу авианосцев и кораблей класса разрушитель Япония находится на 2 месте, уступая США: 4 авианосца и 40 разрушителей. По числу минных боевых кораблей (25 ед.) Япония делит 4 место с Польшей, уступая таким странам, как КНР, Египет и Россия. Имея 27 подводных лодок, Япония разместилась на 7 месте, а по числу корветов (6 ед.) занимает 10 место. Низкие позиции Япония имеет по числу патрульных судов и фрегатов: 51 место по числу патрулей (6 ед.) и 138 место, не имея ни одного фрегата.

Япония, несмотря на своё особое положение относительно ведения войн и создания вооруженных сил, имеет мощную армию и флот. Юридические ограничения были преодолены за счет реинтерпретации законов. Создание агентств, Сил Самообороны и возглавляющих их Министерства обороны говорит о том, что японцы не видят возможности ведения внешних отношений без наличия оных.

На данный момент вся военная политика японцев является оборонной, ибо некоторые ограничения юрисдикции все еще присутствуют. Однако правительство в лице консервативной ЛДПЯ (Либерально-демократическая партия Японии) предпринимает попытки новой интерпретации законов, и можно сделать прогноз, что в случае острой необходимости или внешней угрозы японская верхушка будет готова изменить послевоенные законы о ведении войн и армии.

Хоть такое действие и будет лишь формальностью, однако реакция соседних Китая и КНДР может быть неоднозначной от осуждения до прямого военного конфликта. Военные силы Японии одни из самых мощных в мире, но в нынешней ситуации не могут быть применены как инструмент жесткой силы.

Список литературы:

1. Османов Е. М. *История становления японской императорской армии и флота: 1868—1894 // диссертация кандидата исторических наук 07.00.03. — Санкт-Петербург, 2005. — 306 с.*
2. Седов Ю. *Япония: на пути милитаризации // Зарубежное военное обозрение. — 1989. — № 1. — С. 23-24.*
3. Комаров А.В., Мартюкова В.М. *Экономическое развитие Японии в начале XX века: милитаризация и становление империализма. — Москва: Наука Общество. Оборона, 2020 — с. 8*

4. Дыбовский А. С. *Идеология японоцентризма в учебной литературе*. – Санкт-Петербург: Историческая и социально-образовательная мысль, 2020 – с. 54-73.
5. Накасонэ Я. *Государственная стратегия Японии в XXI веке*. М.: Nota Bene, 2001 – с. 341
6. *Вооруженные силы Японии. История и современность* / Под. ред. Б.Е. Косолапова. – М.: «Наука», 1985. – 325 с.
7. Мажоров С.Т. *Военно-экономический потенциал современной Японии*. – М.: Наука, 1979. – 200 с.
8. Киреева А.А. *Новая историческая веха в китайско-японских отношениях: насколько глубоко потепление и что за ним стоит* – Москва: Японские исследования, 2020. – с. 21-47
9. Akira I. *After Imperialism. The search for a New Order in the Far East*. – Cambridge (Mass.), Harvard Univ. Press, 1968 – 375 p.
10. Вербицкий С.И. *Япония в поисках новой роли в мировой политике*. М.: Наука, 1992. 271 с.
11. Панов А.Н., Стрельцов Д.В., Киреева А.А., Нелидов В.В. *Перспективы развития российско-японских отношений на новом этапе* // Российский совет по международным делам, 2019 — 44 с.
12. GLOBAL FIREPOWER 2021 — Текст: электронный // 2021 Japan Military Strength: [сайт]. — URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=japan (дата обращения: 01.12.2021)
13. Эсаулова Д. *Экспансионистские доктрины Японии и место Кореи в них* // Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история. № 9 (29): Сб. статей по XXIX международно-практической конференции. Новосибирск: СибАКС, 2013. С. 5–11.

ӘОЖ 004.738.5

Ануар Айбар Қуанышұлы
Ануар Айбар Қуанышұлы
Anuar Aibar Kuanyshuly

М. Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің 2 курс магистранты
Тараз, Қазақстан
aibarkzt@gmail.com

Тунгатарова Айгуль Турысжановна
Тунгатарова Айгуль Турысжановна
Tungatarova Aigul Turyszhanovna

М. Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
Тараз, Қазақстан

ҒАЛАМТОР ЗАТТАРЫ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ОСОБЕННОСТЬ ТЕХНОЛОГИИ ИНТЕРНЕТА ВЕЩЕЙ THE PECULIARITIES OF INTERNET OF THINGS TECHNOLOGY

Abstract. *Internet of Things (IoT) is a new paradigm that has changed the traditional way of living into a high tech life style. Smart city, smart homes, pollution control, energy saving, smart transportation, smart industries are such transformations due to IoT. A lot of crucial research studies and investigations have been done in order to enhance the technology through IoT. However, there are still a lot of challenges and issues that need to be addressed to achieve the full potential of IoT.*

Key words: *Internet of Things (IoT), smart city, smart vehicles, technology, computing devices.*

XXI ғасырдағы заманауи адамның күнделікті өмірін ақпаратқа оңай әрі тез қолжеткізу мүмкіндіктері мен әрқилы немесе ұқсас құрылғыларды тұтас бірлікке біріктіретін компьютерлік тораптық жүйелерсіз елестету мүмкін емес. Желілік байланыстарға мұқтаждық бірінші кезекте ақпаратпен толассыз алмасу қажеттілігінен өздігінен туындайды.

Бүгінгі таңда Ғаламторға қосылу үшін пайдаланылатын құрылғылардың саны шексіз. Бұл орайда Ғаламтор заттарын (Internet of Things) атап өтудің маңызы зор. IoT әлем бойынша байланыс үзілмейтін ақпараттық революцияның жаңа кезеңі ретінде танылуда. Ол тұтынушылар желілік байланыс немесе Ғаламтор арқылы қол жеткізе алатын қызметтерді жетілдіруге ықпал етеді.

IoT – қазір ерекше қарқынмен дамып келе жатқан, ертеңгі күні қалыпты нәрсеге айналуы мүмкін технология. Бірыңғай динамикалық желіге жалғанған шексіз құрылғылар, есептеуіш машиналар мен қосалқы сезбегілер ақпаратпен қоршаған ортамен тоқтаусыз алмасуда. Ақпараттың қисапсыз кластерлері берілген тапсырмалармен басқаратын және бақылайтын қолдан жасалған қолданбаларда жинақталып, қолданылуда. Осылайша кез келген адамның өміріндегі үрдістерді бақылай алатын және оларға ене алатын интерактивті техникалық инфрақұрылым құрылады. IoT әр құрылғысы мен технологиялық шешімдері өз беттерінше бірнеше жылдар бойы танымал болуы мүмкін болғанымен, әр құрылым дара саналады және желі иесі үшін жаңа міндеттерді ұсынады.

Әрқилы заттар микропроцессорлар мен желі қабылдағыш-жібергіштермен жабдықталғандықтан тәуелсіз қызметтердің орындалуы мен байланыс орнатуға қабілетті болғандықтан «ақылды» саналулары мүмкін. Elazhary әртүрлі өзарабайланысты ұғымдарға талдау жасаған [1]. Мысалы, Internet of mobile things (M-IoT) мобильді құрылғыларға қатысты IoT-тың ерекше түрі деуге болады. Оларға смартфондар, көлік құралдары мен тағуға болатын құрылғылар жатады [2]. IoT парадигмасы ақылды M-IoT құрылғыларына дейін дамып, жаңартылуда. Олар өз кезегінде ақылды қызметтер мен есептеуіш қызметтермен қамтамасыз етеді.

IoT-қа негізделген ақылды жүйелер мен қызметтер үйді автоматтандыру, энергетика менеджментінде, денсаулық сақтау мен қаржылық операциялар менеджменті секілді алуан түрлі салаларда өрбуге [3–6].

Сонымен, IoT ақпаратпен оңай әрі тез алмасуға мүмкіндік беретін желіге байланыстырылған бағдарламалық жасақтама, электроника, орындаушы механизм мен сезбегілер бар құрылғылардың қосындысын білдіреді. IoT-тың басты мағынасы физикалық және компьютерлік әлемнің арасындағы алшақтықты жеңуде. Ол физикалық бірліктер мен құрылғылар тұтас ақпараттық желіге біріктірілуі, ал физикалық объектілер ақпараттық алмасу үдерісінің белсенді мүшелері болуы арқылы жүзеге асырылады.

Аталмыш алдыңғы қатарлы технология адамдар, жүйелер мен үрдістерді біріктіруге мүмкіндік береді және 1 суретте бейнеленгендей заманауи өмірдің барлық салаларында қолданысқа ие [7].

Рис. 1 - Умный дом

IoT терминін 1999 жылы алғаш рет британдық инженер Кевин Эштон әлеуметке жеткізілім тізбесін басқару аспектілерін таныстыру барысында қолданған [8]. Бұл ұғым осындай тар өрісте даму үшін тым шоғал болғандықтан, соңғы онжылдықтарда денсаулық сақтау, коммуналдық қызметтер, қаржы, жол қозғалысы және т.б. салаларына таралып үлгерді. Ол «зат» сөзінің мағынасының өзгеруіне ықпал етсе де, IoT-тың негізгі идеясы тұтынушылар өз қажеттіліктеріне икемделе алатындай есептеу технологиялары бір-бірімен ақпарат алмасатын туыстық коммуникациялық орта құруды білдіреді.

IoT-тың басты артықшылығы – жүйені жұмысты агрессивті ақпараттар негізінде түзету және орындай алатындай, күнделікті өмірді ыңғайлырақ, жеңілрек және тиімдірек ететін қоршаған ортамен біріктіру мүмкіндігінде. IoT құрылғылары шағын, эргономикалық және қоғамдық өмірдің қарапайым бірліктеріне ұқсаулары мүмкін. Жоғарыда атап өткеніміздей, IoT толассыз тексерістерін орындау арқылы медицина саласында, ақылды үй парадигмасын дамыту арқылы күнделікті өмірде, өндіріс, коммуналдық қызметтер, логистика, білім беру жүйесі, ойын-сауық саласы т.б. кеңінен қолданыла алады.

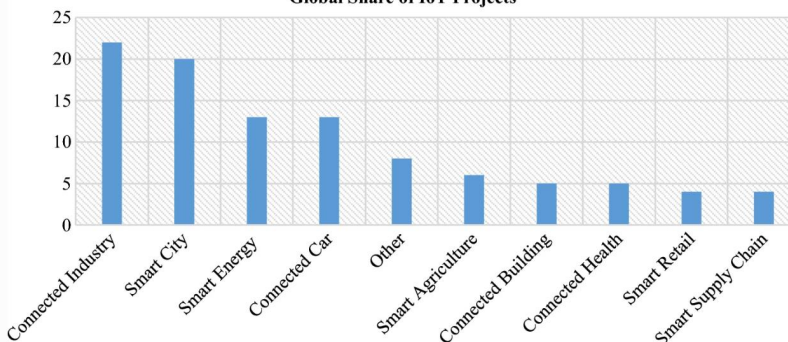
IoT технологияларын өмірлік маңызы бар үдерістерге енгізу одан кейінгі әрекеттерді де түбегейлі жоспарлауды талап етеді. Себебі электрмен жабдықтаудың сынуы, сезгіштердің істен шығуы немесе сыртқы факторлардың әсерінен ақпараттың жүйеге қате жүктелуі секілді қиыншылықтар туындауы мүмкін. Демек, IoT бағдарламалық жасақтамасымен қатар қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында техникалық шешімдерді ұйымдастыру қажет [6], [9].

IoT туралы сөз болғанда, ол «Smart city» жобасы үшін де маңызды құрылым екенін айта кеткен жөн. Ол өз кезегінде жоғарғы деңгейдегі қолайлылық, қауіпсіздік пен энергия тұтынуды төмендету үшін бір-бірімен байланыстырылған IoT-пен жабдықталған тұрмыстық техника, ауа баптағыш/жылыту жүйесі, теледидар, аудио/бейнеқұрылғылар, қауіпсіздік жүйесі бар ақылды үйлерді де қамтитыны белгілі. Бұл байланыстардың барлығы IoT-қа негізделген Ғаламторды пайдаланатын орталық басқару блогы арқылы жүзеге асырылады. Ақылды қала концептісі соңғы онжылдықта кеңінен таныла бастап, көптеген ғалымдардың зерттеу нысанына айналды. [10]. Ақылды үй бизнесі экономикасы 2022 жылға қарай 100 миллиард доллардан асуы ықтимал [11]. Ақылды үйлерден бөлек ақылды қалаларға жататын тағы бір категория – ақылды көліктер [12].

4 Суретте IoT жобаларының ғаламдық нарықтың үлесі көрсетілген [13].

Fig. 4

From: [Internet of Things is a revolutionary approach for future technology enhancement: a review](#)
Global Share of IoT Projects

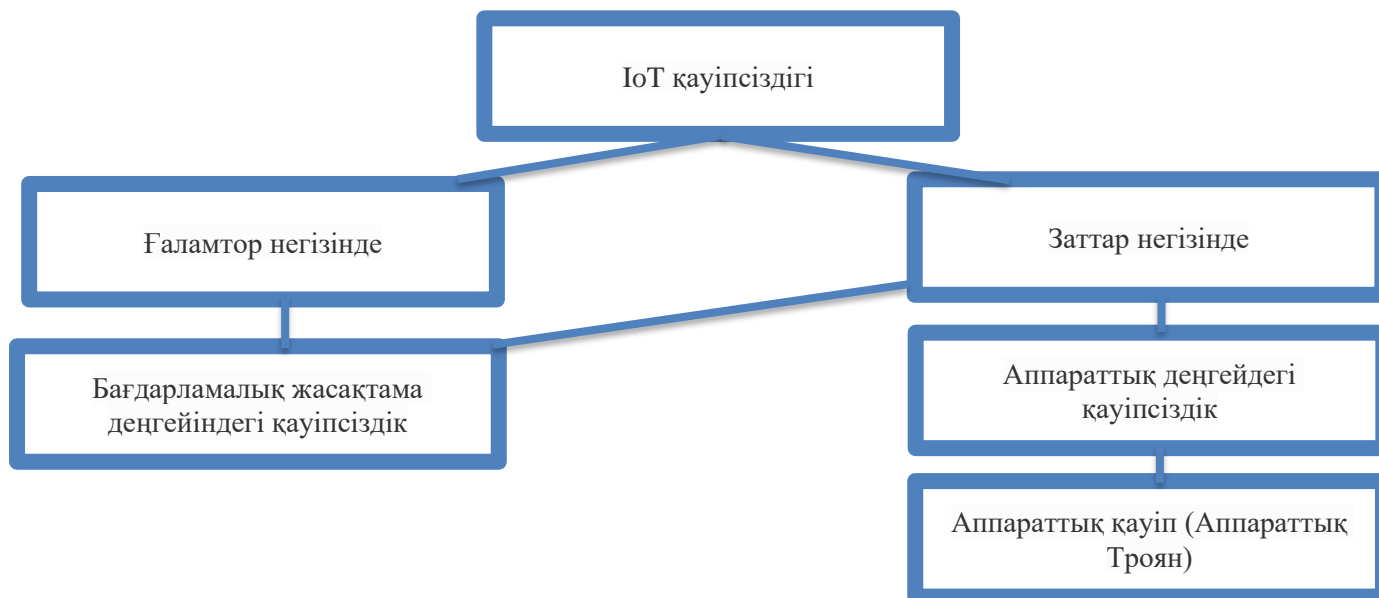

Global share of IoT projects across the world [8]

Кез келген үлестірілген жүйе тұтынушылардың деректерінің құпиялылық талаптарына сай қорғаныста болуы маңызды екені баршаға мәлім. IoT жүйесі де қазіргі таңда мемлекеттік және жеке адам өмірі деңгейлерінде қолданылып, аталмыш талаптарды қанағаттандыруы тиіс болып отыр. Қоршаған орта толықтай қауіпсіз деу мүмкін емес болғандықтан, IoT қауіпсіздігінің ең өзекті мәселелерін қарастыруымыз орынды.

1. IoT құрылғыларының көпшілігі өлшемі жағынан едәуір кішкентай болатындықтан, оларға қосымша қауіпсіздік модульдерін қосу қиындықтар туғызады.
2. «Заттардың» көбісінің есептеу қабілеттері өте төмен. Демек заманауи күрделі қауіпсіздік алгоритмдері оларға жарамсыз.
3. IoT шектеулері олардың қауіпсіздіктері үшін өте үлкен кедергі болып табылады. Бағдарламалық немесе аппараттық жасақтама болсын, кез келген қосымша қауіпсіздік модульдері қосалқы қуатты қажет етеді. Дегенмен IoT жүйелері, олардың ішінде сымсыз жүйелері энергия жағынан әрдайым тиімді болуы тиіс.
4. IoT бағдарламалық жасақтамалары көп жағдайларда жаңартылмайды. Яғни бүгін қауіпсіз саналатын құрылғы уақыт өте келе қауіп тудыруы ықтимал.
5. Физикалық деңгейдегі қауіпсіздік мәселелері осы күнге дейін еленбей келді. Бірақ электронды құрылғылардағы аппараттық деңгейдегі қауіп-қатерлер экспоненталы өсім көрсетуде.

Бұл мәселелерді талқылау барысында қауіпсіздік сұрақтарын негізгі екі топқа бөліп қарастыруға болады: бағдарламалық деңгейдегі қауіптер мен аппараттық деңгейдегі қауіптер:

Өкінішке орай, зерттеушілер IoT бар жүйелерден біршама қауіпсіздік кемшіліктерін анықтады. Бірақ олардың барлығын бірдей қанағаттандыратын нақты шешімдер әлі де іздестірілуде. IoT бар жүйелер қолданылатын толықтай қауіпсіз ортаға қол жеткізу үшін «заттарды» бағдарламалық және аппараттық деңгейлерде қорғауымыз қажет. Бағдарламалық және аппараттық қауіптер бір-біріне тәуелді келеді. Бірнеше жылдардың ішінде-ақ IoT біздің күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігіне айналатыны сөзсіз. Сол себепті олардың табиғатын, қауіп-қатер түрлерін, оларды еңсеру жолдарын барынша тез зерттеп білу мен шешу – бүгінгі күннің ең өзекті мәселелерінің бірі.

Әдебиеттер:

- 1 Introduction to Internet of Things, <https://www.edureka.co/iot-certification> training, 2019.
- 2 J. Gubbi, R. Buyya, S. Marusic, M. Palaniswami Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions, Future Generation Computer Systems, vol. 29, issue 7, 2016, 1645–1660 б.
- 3 S.-P. Tseng, B. R. Li, J. Pan, C. Lin An Application of Internet of Things with Motion Sensing on Smart House 2014 International Conference on Orange Technologies (ICOT), Xian, 2015, 65–68 б.
- 4 D. Bandyopadhyay, J. Sen Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization Wireless Personal Communications, vol. 58, issue 1, 2016, 49–69 б.

- 5 Internet of Things Protocols & Standards. Available: <http://postscapes.com/internet-of-things-protocols>, 2016.
- 6 D. Bandyopadhyay, J. Sen, Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization, *Wireless Personal Communications*, vol. 58, issue 1, 2016, 49–69 б.
- 7 Introduction to Internet of Things, <https://www.edureka.co/iot-certification> training, 2019.
- 8 J. Gubbi, R. Buyya, S. Marusic, M. Palaniswami Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions, *Future Generation Computer Systems*, vol. 29, issue 7, 2016, 1645–1660 б.
- 9 R. Khan, S. U. Khan, R. Zaheer, S. Khan, *Future Internet: The Internet of Things Architecture, Possible Applications and Key Challenges*, 2015 International Conference on Frontiers of Information Technology, Islamabad, 2015, 257–260 б.
- 10 Zanella A, Bui N, Castellani A, Vangelista L, Zorgi M. Internet of things for smart cities. *IEEE IoT-J*. 2014;1(1):22–32 б.
- 11 Khajenasiri I, Estebasari A, Verhelst M, Gielen G. A review on internet of things for intelligent energy control in buildings for smart city applications. *Energy Procedia*. 2017;111:770–9 б.
- 12 Internet of Things. <http://www.ti.com/technologies/internet-of-things/overview.html>. Accessed 01 Apr 2019.
- 13 IoT application areas. <https://iot-analytics.com/top-10-iot-project-application-areas-q3-2016/>. Accessed 05 Apr 2019.

References:

- 1 Introduction to Internet of Things, <https://www.edureka.co/iot-certification> training, 2019.
- 2 J. Gubbi, R. Buyya, S. Marusic, M. Palaniswami Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions, *Future Generation Computer Systems*, vol. 29, issue 7, 2016, 1645–1660 p.
- 3 S.-P. Tseng, B. R. Li, J. Pan, C. Lin An Application of Internet of Things with Motion Sensing on Smart House 2014 International Conference on Orange Technologies (ICOT), Xian, 2015, 65–68 p.
- 4 D. Bandyopadhyay, J. Sen Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization *Wireless Personal Communications*, vol. 58, issue 1, 2016, 49–69 p.
- 5 Internet of Things Protocols & Standards. Available: <http://postscapes.com/internet-of-things-protocols>, 2016.
- 6 D. Bandyopadhyay, J. Sen, Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization, *Wireless Personal Communications*, vol. 58, issue 1, 2016, 49–69 p.
- 7 Introduction to Internet of Things, <https://www.edureka.co/iot-certification> training, 2019.
- 8 J. Gubbi, R. Buyya, S. Marusic, M. Palaniswami Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions, *Future Generation Computer Systems*, vol. 29, issue 7, 2016, 1645–1660 p.
- 9 R. Khan, S. U. Khan, R. Zaheer, S. Khan, *Future Internet: The Internet of Things Architecture, Possible Applications and Key Challenges*, 2015 International Conference on Frontiers of Information Technology, Islamabad, 2015, 257–260 p.
- 10 Zanella A, Bui N, Castellani A, Vangelista L, Zorgi M. Internet of things for smart cities. *IEEE IoT-J*. 2014;1(1):22–32.
- 11 Khajenasiri I, Estebasari A, Verhelst M, Gielen G. A review on internet of things for intelligent energy control in buildings for smart city applications. *Energy Procedia*. 2017;111:770–9.
- 12 Internet of Things. <http://www.ti.com/technologies/internet-of-things/overview.html>. Accessed 01 Apr 2019.
- 13 IoT application areas. <https://iot-analytics.com/top-10-iot-project-application-areas-q3-2016/>. Accessed 05 Apr 2019.

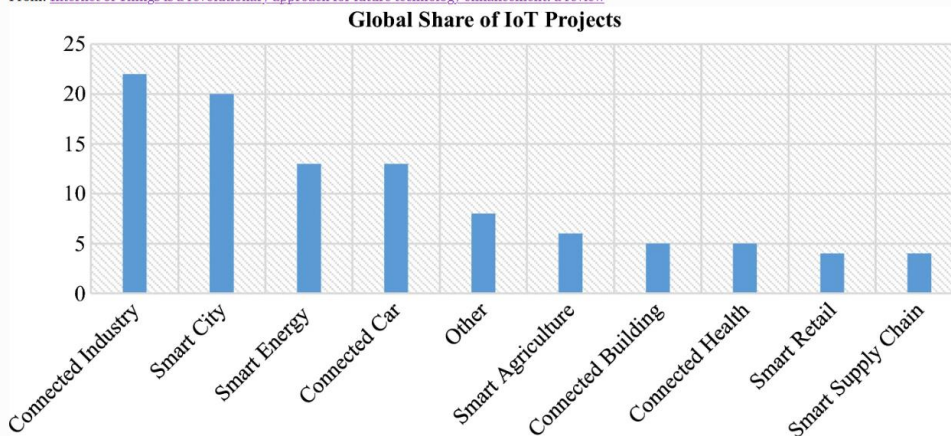

Рис. 1 - Умный дом

Умный дверной замок	Ақылды есік құлпы
Система безопасности	Қауіпсіздік жүйесі
Умный кондиционер	Ақылды ауа кондиционері
Система управления освещением	Жарықтандыруды басқару жүйесі
Управление энергией	Энергияны басқару
Управление прибором	Құрылғыны басқару
Умный термостат	Ақылды жылу тұрақтандырғыш
Умная сантехника	Ақылды санитарлық техника
Открыватель гаражных ворот	Гараж қақпаларын ашқыш
Умный дом	Ақылды үй

Fig. 4

From: [Internet of Things is a revolutionary approach for future technology enhancement: a review](#)

Global share of IoT projects across the world [8]

Global Share of IoT Projects	IoT жобаларының ғаламдық нарықтағы үлесі
Connected Industry	Тығыз байланыстағы салалар
Smart City	Ақылды қала
Smart Energy	Ақылды қуат
Connected Car	Өндірістік көліктер
Other	Басқа
Smart Agriculture	Ақылды ауылшаруашылық
Connected Building	Өндірістік ғимараттар
Connected Health	Өндірістік денсаулық

УДК: 327

А. И. Байбулова**A. I. Baibulova***Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Халықаралық қатынастар факультеті Шығыстану кафедрасының магистранты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан**L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan*aray.uspanova@gmail.com**К. М. Ильясова****K. M. Pyassova***Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қауымдастырылған профессоры (доцент), тарих ғылымдарының кандидаты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан**Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Oriental Studies, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan*kulpash_66@mail.ru**ҚЫТАЙ-АМЕРИКАНДЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫНДАҒЫ
ТАЙВАНЬ МӘСЕЛЕСІ
THE TAIWAN ISSUE IN US – CHINA RELATIONS**

Аңдатпа: Бұл ғылыми мақалада Қытай басшылығының алдында тұрған және Қытай Халық Республикасының ұлттық мақтанышы, мемлекеттік егемендігі, аумақтық тұтастығы мен бірлігі мәселелерін қозғайтын Тайвань мәселесі қарастырылады. Тайвань мәселесін шешудегі негізгі кедергі Вашингтонның Тайваньға көрсететін қолдауы болып қала береді. Мақалада Қытайдың біртұтастығына байланысты Америка Құрама Штатының басшылығының ұстанатын саясатының ерекшеліктері – Америка Құрама Штаттары 1949 жылдан бері Тайвань мәселесі бойынша жүргізіп келе жатқан ерекше саясаты және Қытай - Тайвань қатынастарының қақтығыс және бейбіт сипаты, алғашқысы Тайвань проблемасының бүкіл тарихында байқалды, одан кейінгісі қысқа тарихи кезеңдерде - 1990–шы жылдардың бірінші жартысы мен 2008-2016 жж. көрініс тапты. Бейжіңнің аралды күшпен қайтаруға дайындығы және Қытай әскери күшінің тез өсуі, АҚШ пен Тайваньның тығыз әскери ынтымақтастығын, соның ішінде Тайваньға американдық қару-жарақты кеңінен сатылуына алып келеді. Автор барлық соңғы ақпараттарға сүйене отырып, Американың біртұтас Қытай саясаты бойынша ұстанған басты қағидаларының өзгеру ықтималдығының екіталай екенін және Вашингтонның Тайваньды қолдаудан бас тартпайтындығын негіздеуге тырысады.

Түйін сөздер: қазіргі кезең, Тайвань мәселесі, саясат, АҚШ, ҚХР, Қытай Республикасы, халықаралық қарым-қатынастар

Abstract: This scientific article examines the Taiwan question, which is facing Chinese leadership and is fundamental in nature as affecting the issues of national pride, state sovereignty, territorial integrity and unity of the People's Republic of China. The principal obstacle to the decision of the Taiwan problem remains the support of Taiwan provided by Washington. The article discloses the features of the American politics of the United States-held by the United States of America since 1949, a special policy in the Taiwan issue, and the nature of China-Taiwan relations: conflict (traced throughout the entire history of the Taiwan problem) or peaceful (manifested in short historical segments - in the first half of the 1990s. and in 2008-2016). Beijing's readiness to make the return of the island by force and the rapid growth of China's military relics causes close military cooperation of the United States and Taiwan, including large-scale sales of American weapons to Taiwan. In conclusion, the author summarizes all disassembled information and makes conclusions about unlikely to change the basic principles of American policies of China and Washington's refusal from Taiwan's support.

Keywords: modern stage, the Taiwan question, politics, USA, PRC, Republic of China, international relations

Кіріспе. 1949 жылы азаматтық соғыста жеңіліс нәтижесінде Гоминдан үкіметі Тайвань аралына көшіп, Қытай Республикасының уақытша үкіметін (ҚР) құруға мәжбүр болды. Осыған байланысты Қытайда әлемдік аренада бүкіл қытай халқының мүдделерін білдіріп құқығын қорғайтын екі үкімет - Қытай Халық Республикасының коммунистік үкіметі (ҚХР) және Қытай Республикасының Гоминдан үкіметі құрылды [1, 270 б.]. Осылайша осы күнге дейін шешімі табылмаған, «Тайвань проблемасының»

негізі қаланды. Қазіргі уақытта Тайвань мәселесі қазіргі Қытай Халық Республикасы үшін қауіпсіздіктің маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Тайвань мәселесі – бейбіт келіссөздер мен келісімдер жасаудан бастап, қарама-қайшылықтың өсуіне және әскери қақтығыс шегінде тепе-теңдікке дейін, 70 жылға жуық уақыт бойы қақтығыс тудырған көптеген оқиғаларды бастан өткеріп келе жатқан мәселе. Бүгінгі таңда белсенді келіссөздерге қарамастан, Қытай мен Тайвань арасындағы қарым-қатынасты тұрақты деп айту қиын, өйткені әр тарап ымыраға келу қиын болатын сыртқы саяси бағыттың дұрыстығына сенімді. Тайвань мәселесі Азия - Тынық мұхиты аймағында ғана емес, бүкіл халықаралық қауіпсіздік жүйесіне қауіп төндіретін бүкіл әлемде маңызды мәселе болып табылады. Қытай Халық Республикасының басшылығы аралдың Қытайға оралуын маңызды саяси басымдық ретінде қарастыратыны белгілі. Бейжің аралдың тәуелсіздігін жариялауға жол бермеу және аралды ҚХР-ға қайтару үшін Тайваньға қарсы әскери күш қолдануға дайын екенін бірнеше рет мәлімдеген болатын. Тайвань басшылығы Америка Құрама Штаттарының қолдауына сүйене отырып, материктік Қытай тарапынан өсіп келе жатқан әскери қауіпті бейтараптандыру мақсатында өзінің қарулы – күштерін модернизациялауды жүзеге асыруда. Мұндай қарама-қайшылықтың нәтижесі екі жақтың да әскери әлеуетінің артуы, Тайвань бұғазының екі жағындағы екі аймақтың қару-жарақ жарысына алып келді. Егер жақын арада Қытай мен Тайваньның әскери қақтығысы орын алса, АҚШ – ҚХР және АҚШ-Тайвань араларындағы нәзік дипломатиялық қатынастарына байланысты АҚШ-тың әрекетін болжау қиын болады.

Тайвань мәселесіндегі ҚХР-дың ұстанымы. 70 жылдан астам уақыт бойы Қытай Халық Республикасының Мемлекеттік егемендігі, аумақтық тұтастығы мен бірлігі мәселелеріне тікелей қатысты Тайвань мәселесі Қытайдың ұлттық мүдделерінің иерархиясында жоғары орынға ие болды, оны Бейжің кез-келген жағдайда кез-келген күшпен қорғай алады. Тайвань – жарты ғасырдан астам уақыт бойы ҚХР-дан тәуелсіз, өзінің ішкі және сыртқы саясатын жүргізіп келе жатқан де-факто мемлекеті. Бірақ, іс жүзінде Бейжің оны ҚХР-ның арнайы әкімшілік аудандарының бірі ретінде қарастырады, оған толық бақылау орнату басты мемлекеттік міндет болып табылады. Тайваньның Қытайдан ресми түрде бөлінуі және аралдың тәуелсіздік алуы ешқашан іске аспайтын сценарий болып табылады. Қытай ұлтының «Ұлы қайта өрлеуі» туралы, Си Цзиньпиннің (习近平) басшылық лауазымға келіп, «Қытай арманы» (中国梦) концепциясының тұжырымдамасындағы бүкіл Қытайдың бірігуімен тікелей байланысты. «Қайта өрлеу», яғни Тайваньның, «бір мемлекет, екі жүйе» (一国两制) қағидаты бойынша бейбіт жолмен оралуы, бұл қытай жас ұрпағы армандарының орындалуындағы, Гонконг (1997) пен Макао (1999) қосылғаннан кейінгі «ұлттың қайта бірігуі» ісінде соңғы нүктесі болып табылады [2, 124 б.]. Қазіргі Қытай басшылығы Тайвань мәселесін шешуге үлкен мән береді, өйткені бұл мәселені шешу Қытай Компартиясының ел тұрғындары арасындағы беделін арттыруда маңызы өте зор. Алайда Тайваньды ҚХР-ға біріктірудегі ең басты мақсаты-аралдың геостратегиялық маңызында. Өйткені, ҚХР арал арқылы мұхит порттарына қол жеткізетін және оны стратегиялық маңызды теңіз байланыстарымен қамтамасыз ететін мүмкіндіктерге ие бола алады. Тынық мұхитына импортталатын тауарлар мен экспортталатын өнімдерді тасымалдаудың сенімсіз әдісін қолданған Қытай үшін, Тайваньның оралуы дүниежүзілік мұхитқа ашық, кедергісіз және сенімді қол жеткізу мәселесін шешуге мүмкіндік береді [3, 469-509 б.]. Қытай үкіметі Тайвань мәселесін тек елдің ішкі мәселесі ретінде қарастырады, басқа елдердің, атап айтқанда АҚШ-тың Қытайдың ішкі мәселесіне араласуын құптамайды. Өйткені, АҚШ аралдың материктік Қытайдан төнетін қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі жалғыз одақтасы және кепілі ретінде оның араласуының барлық түрлерін қабылдамайды. Осыған байланысты, Қытай тек бір ғана Қытай, ал Тайвань оның ажырамас бөлігі деп мойындайтын елдермен ғана дипломатиялық қарым-қатынасты сақтайды. Алайда, Қытай басшылығы Тайваньға қарсы әскери операцияларды жүзеге асыруды, Қытайдың жағалаудағы провинцияларына көптеген қуатты әскери техниканы орналастыруды жоққа шығармайды. Тайвань мен материктік Қытай арасындағы байланыс 1980 жылдардың аяғында, азаматтық соғыс аяқталғаннан кейін қайта жанданды. Цзян Цзинго (蔣经国) (Чан Кайшидың ұлы) билік еткеннен кейін Тайваньда төрт Президент әкімшілігі ауыстырылды: бұрынғы вице-президент Ли Дэнхуэй (李登辉) (1988-2000) Тайвань әкімшілігін басқарды, содан кейін Демократиялық прогрессивті партиясының (ДПП) өкілі Чэн Шуйбянь (陈水扁) (2000-2008) басшылыққа келген, Гоминдан партиясы өкілінің Ма Инцзю (马英九) әкімшілігі (2008-2016) және қазіргі ДПП өкілі Цай Инвен (蔡英文) 2016 жылдан бастап Қытай Республикасын басқарып келеді. Президент басқару әкімшілігінің әр түрлі жылдарында Тайвань – ҚХР қарым-қатынасы, Тайваньның тәуелсіздігі және материктік Қытаймен қатынастарды дамыту мәселелерінде әртүрлі саяси платформаларда тұрған Гоминдан және ДПП партияларына байланысты өте өзгеше болды. Ли Дэнхуэй президентінің әкімшілігі кезінде Тайваньның Қытаймен қарым-қатынасы жақындасуға жақын болды. Жақындасудың ең маңызды факторы 1992 жылы Гонконгта мемлекеттік емес ұйымдардың - ҚХР - дан «Тайвань бұғазы жағалауы арасындағы байланыстарды дамыту қауымдастығы» және Тайваньның атынан - «Тайвань бұғазы арқылы

алмасу қоры» өкілдерінің кездесуі болды [4]. Бұл кездесу «1992 жылғы Консенсус» деп аталды, онда әр тарап өз түсіндірмелерінде ұстанатын біртұтас Қытай қағидасы қарастырылған. Осы құжаттың арқасында Қытай материгі мен Тайвань аралы арасында тікелей әуе және теңіз байланысы пайда болды, Тайваньға материктен туристер келе бастады, Тайвань бизнесінің жұмысы Қытайдың әртүрлі бұрыштарында жеңіл жүргізілуіне жол ашылды. «1992 жылғы Консенсус» бүгінгі күнге дейін бейбітшілік, тұрақтылық және бұғаздың екі жағалауы арасындағы оң өзара әрекеттестіктің негізі болып табылады. Чэн Шуйбянь президентінің билік еткен жылдары Қытай мен Тайвань арасындағы қатынастардың күрт шиеленісуімен, Тайвань бұғазының екі ел өкілдері арасындағы бейресми байланыстардың болмауымен, аралдың тәуелсіздік идеясының мақсатты дамуымен сипатталады. Осылайша Бейжіңнің Тайвань мәселесін шешудегі әскери сценарийіне, оның әскери дайындығының өсуіне себеп болды. Осыған байланысты, 2005 жылы Бүкілқытайлық халық өкілдері жиналысында Тайваньды қайтару үшін, біртұтас елдің бөлінуіне қарсы тұру туралы Қытай билігі әскери күш қолдануға құқығы бар делінген заң қабылдады [5, 7 б.]. Гоминдан партиясынан Ма Инцзюдің президенттік сайлауында жеңіске жетуі, Тайвань - Қытай - АҚШ үшбұрышындағы шиеленістің төмендеуіне әкелді. Ма Инцзю Қытай-Тайвань қатынастарын жақсартудың кезең-кезеңімен жол картасын ұсынды: Тайвань тарапының «1992 жылғы келісімді» мойындауынан тұратын Тайвань бұғазы жағалауы арасындағы диалогты қайта бастау үшін Қытай билігінің негізгі талабын қанағаттандыру; арал мен материк арасындағы экономикалық және мәдени байланыстарды дамыту; Тайваньның «халықаралық кеңістігін» кеңейту туралы келіссөздер жүргізу және екі жағалау арасында бейбіт келісім жасасу. Халықаралық қатынастарды қалыпқа келтіру Тайваньның халықаралық кеңістігін біршама кеңейтуге мүмкіндік берді. Нәтижесінде, 2009 жылдан бастап сегіз жыл бойы Тайвань Дүниежүзілік денсаулық сақтау ассамблеясының жұмысына бақылаушы ретінде қатысуға мүмкіндік алды, Тайваньның БҰҰ-дағы орнын ҚХР иеленгеннен кейін, бұл Тайваньның 1971 жылдан бастап БҰҰ құрылымдарының жұмысына қатысуының алғашқы жағдайы болды [6]. 2013 жылы Тайвань алғаш рет Халықаралық азаматтық авиация қауымдастығының 39-шы Ассамблеясына бақылаушы ретінде қатысуға шақыру алды [7]. Алайда, мұндай оң динамика 2016 жылы, Тайвань Президенті ДПП кандидаты Цай Инвеннің сайлануына байланысты Бейжіңнің теріс реакциясымен күрт өзгерді. Өйткені, Цай Инвен аралдың Қытайға экономикалық тәуелділігін төмендету жөніндегі ниетін білдіргені, екі жақты қатынастардың шиеленісуіне әкелді. Нәтижесінде Бейжің Тайваньның халықаралық кеңістігін шектеуге бағытталған бірқатар шаралар қабылдады. Әлемдік аренада Тайвань тек 14 елмен дипломатиялық қарым-қатынаста, төрт жыл бұрын олардың саны 22 болатын [8]. 2020 жылы Президент Цай Инвеннің Бейжіңге қарсы тұру ұранымен сайлау науқанын жүргізіп, қайта сайлануы екі мемлекет арасындағы жағдайдың одан әрі нашарлауына әкеліп соқты [9]. Жалпы, ДПП өкілдерінің президент әкімшілігі кезінде Тайвань бұғазының екі елі арасындағы қатынастары нашарлап, ал Гоминдан партиясының өкілдері президенттерімен екі ел қарым-қатынастары жақсарған болатын. Гоминдан партиясының өкілдерінің президенттікке сайлануы, АҚШ–ҚХР қарым-қатынасының жақсаруына өз үлесін қосады.

1949 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін Тайвань мәселесіндегі АҚШ-тың саясаты. Тайваньның негізгі серіктесі және іс жүзінде Қытай Республикасының жарты ғасырдан астам уақыт бойы өмір сүруінің кепілі – АҚШ болып табылады. Осыған байланысты АҚШ пен Тайвань қарым-қатынасы экономика мен гуманитарлық саламен шектелмейді. Егер Тайвань мойындалған мемлекет болса, оны АҚШ-тың әскери-саяси одақтасы деп те атауға болатын еді, бірақ қазіргі жағдайда бұл термин мүлдем орынды емес. Қалай болғанда да, екі ел арасында белсенді әскери ынтымақтастық бар. Тайвань АҚШ-тың Азиядағы маңызды серіктесі болып табылады және екі ел арасындағы байланыс ұзақ уақыт бойы АҚШ - ҚХР қарым-қатынасының негізгі қоздырғыштарының бірі болып табылады. Тайваньға қолдау көрсетудің алғашқы әрекеті 1950 жылы Корей соғысының басында АҚШ президенті Г. Труман Тайваньды Қытайдың Халық-Азаттық армиясының (ҚХАА) әскери басып алуына жол бермеу мақсатында, АҚШ әскери - теңіз күштерінің 7 - ші флотын Тайвань бұғазына жіберу туралы шешім жариялады [10, 63 б.]. Әлемдегі ең ірі державаның Қытайдың ішкі мәселесіне қатысуы, «Тайвань мәселесін» жаһандық ауқым феноменіне айналдырды. Осылайша, Қытай Республикасы түпкілікті жеңілістен құтыла алды, сондай-ақ, Тайвань басты артықшылықтарға ие болды - 1979 жылдың 1 қаңтарына дейін жалғасқан АҚШ-пен дипломатиялық қатынастарды сақтап, 1971 жылдың 25 қазанына дейін БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты мүшесі болды [11]. 1950-1990 жылдардағы Тайвань проблемасына қатысты АҚШ саясатының эволюциясы төрт кезеңнен тұрады. Американдық саясаттың бірінші кезеңі 1950-1954 жж., АҚШ пен Қытай Республикасы арасында өзара қорғаныс туралы шарт (ӨҚШ) жасасу арқылы одақтастық қатынастар пайда болды. Осы кезеңде АҚШ пен Тайвань арасындағы одақтастық қатынастардың маңызды құрамдас бөлігінің бірі, Тайваньды БҰҰ-да қолдау болды [12]. Екінші кезеңде, 1954-1955жж., 1958 және 1962 жылдардағы Тайвань дағдарыстары кезінде АҚШ Тайваньға қатысты одақтастық міндеттемелерді орындады, сол кездерде ҚХР Тайвань басқаратын жағалаудағы аралдарды басып алуға тырысқан болатын. 1960

жылдардың ортасына қарай американдық көмектің арқасында Тайвань айтарлықтай экономикалық жетістіктерге жетті [13, 172 б.]. 1962 жылы Гоминдан үкіметі ҚХР-ға қарсы күш қолдануға тырысты, бірақ АҚШ президенті Дж. Кеннедидің көмегімен жағдай қалыпқа келді. Америка - Вьетнам соғысы жылдарында (1964-1975) АҚШ Тайваньға экономикалық көмекті тоқтатты, ал аралдың аумағын американдық әскери қызметшілер маңызды тыл базасы ретінде пайдаланды [14, 353 б.]. Үшінші кезең Тайвань мәселесі бойынша, АҚШ-Қытай қатынастарын реттеудің жаңа моделін іздеумен сипатталды. 1960 жылдардың соңында АҚШ Кеңес Одағына қарсы тұру үшін Қытаймен қарым-қатынасты қалыпқа келтіру туралы шешім қабылдады. АҚШ-Қытай келіссөздерінің нәтижесінде 1972 жылдың 28 ақпанында АҚШ мойындамай, бірақ әскере отырып, «Тайвань бұғазының екі жағындағы барлық қытайлар бір ғана Қытай бар деп санайды және Тайвань оның бір бөлігі болып табылады», деген Шанхай коммюникесі жасалды, бұл коммюнике АҚШ-Қытай қатынастарын қалпына келтірудің алғашқы қадамы болды [15, 100-103 б.]. 1979 жылдың 1 қаңтарында екінші коммюникеге қол қойылды, онда Дж. Картердің әкімшілігі Қытай үкіметінің «үш шартына» келісті: ӨКШ-ын жою, Тайваньнан американдық әскерлерді толық шығару, дипломатиялық түрде елді мойындаудан бас тарту [16, 195 б.]. Осыған қарамастан, АҚШ Тайваньмен қарым-қатынас туралы заң қабылдады (ТҚЗ), онда, біріншіден, АҚШ Тайваньмен «бейресми» - экономикалық, мәдени, ғылыми және т.б. байланыстарды жүзеге асыру құқығын сақтап қалды. Екіншіден, АҚШ ТҚЗ бойынша арал қауіпсіздігінің кепілі болып қала берді. Алайда, 1979 жылы сәуірде АҚШ Конгресі Тайваньмен АҚШ-тың арасындағы ресми емес қарым-қатынасы туралы Заң қабылдады, онда АҚШ-тың біртұтас Қытай қағидатын ұстанатындығы жарияланды, алайда, осы Заң бойынша материктік Қытай әскері Тайваньға басып кірген жағдайда, АҚШ қарулы күштер мен әскери техниканы қамтамасыз етуге міндетті. Жоғарыда айтылған Заңның концепциясы бойынша, Тайвань мәселесінде АҚШ ҚХР-ын аралға әскери күш көрсету сценарийінен сақтайды және сонымен қатар Тайваньның тәуелсіздікті жариялау мақсатында, АҚШ-тың қорғаныс міндеттемелерін пайдалануына жол бермейді [17, 10 б.]. 1982 жылы эволюцияның төртінші кезеңінің басталуымен, «17-ші тамыз коммюникесі» деп аталатын тағы бір коммюникеге қол қойылды, онда Қытай үкіметі Америка үкіметінен үш уәде талап етті: бірінші, АҚШ-тың Тайваньға сататын қаруы сапасы жағынан да, саны жағынан да Қытай мен АҚШ арасындағы дипломатиялық қатынастар орнағаннан кейінгі қару деңгейінен аспауы керек. Екіншіден, Америка үкіметі Тайваньға қару-жарақ сатылымын біртіндеп азайтуға дайын болуы керек. Үшінші, бұл мәселені түпкілікті шешу белгілі бір уақыт өткеннен кейін жүзеге асырылады [18]. Барлық үш «Қытай - американдық бірлескен коммюникелерінде» Қытай мен АҚШ арасындағы қатынастардың салауатты дамуының маңызды саяси негізі болып табылатын біртұтас Қытай қағидаты атап өтілген [19]. Аралда қалыптасқан әлеуметтік-саяси процестер жағдайында, америка тарапынан кепілдіктер деңгейінің төмендеуіне байланысты және Қытай үкіметінен ұсынылған «бір ел, екі жүйе» қағидаты бойынша Цзян Цзинго бастаған Тайвань басшылығы кең ауқымды демократиялық реформаларды бастау туралы шешім қабылдады. Тайваньдағы саяси режимді демократияландырғаннан кейін АҚШ пен Қытай Республикасы арасында «идеологиялық сәйкестік» орнады. 1990 жылдары Тайвань демократияланғаннан кейін АҚШ-тан аралдың қауіпсіздігі үшін көп күш қажет болды, өйткені авторитарлық режимнен капиталистік режимге көшу Тайвань бұғазының екі ел қарым-қатынасының тұрақсыздығына әкелді [20, 155 б.]. Америка Құрама Штаттары үш бірлескен американдық-қытайлық коммюникедегі ережелерді сақтай отырып, Қытай-Тайвань келіссөз процесіне әдейі араласпайды және аралдың тәуелсіздікке қарай қозғалуын ынталандырмайды, Америка үкіметі сонымен бірге әлемдегі Тайвань қауіпсіздігінің жалғыз кепілі ретінде әрекет етуді және оған әр түрлі қолдау көрсетуді жалғастырып келеді. Аралды қолдау бірқатар негізгі бағыттар бойынша жүзеге асырылады: қару-жарақ сату және жалпы әскери ынтымақтастық, жоғары лауазымды шенеуніктердің сапарларымен алмасу, Тайваньның Халықаралық ұйымдарға қатысуын кеңейтуге жәрдемдесу. АҚШ әр түрлі тарихи кезеңдерде Тайваньға қолдау көрсетудің тең емес дәрежесін және бейресми байланыстардың даму деңгейін көрсетті. Бір-бірін алмастырған американдық әкімшіліктердің «біртұтас Қытай саясатын қалыптастыру және іске асыру факторлары мен жағдайлардың тұтас кешенімен анықталды: президенттердің жеке қалауы, саяси жағдай, халықаралық және аймақтық контексттің өзгеруі, Америка-Қытай қатынастарын дамыту қажеттіліктері және Қытай-Тайвань өзара әрекеттесуінің мазмұны [21, 80-93 б.].

Қытай-Тайвань қатынастарының қақтығыс сипаты, аралды басып алу мақсатында Қытайдың әскери күш қолдануы және Тайвань тарапынан материкпен бірігуге деген қызығушылықтың болмауы, Тайвань мәселесінде АҚШ саясатының қалыптасу қажеттілігіне алып келді. Б. Клинтонның президенттігінің соңғы жылдарында және кіші Дж. Буштың алғашқы басқару жылдарында АҚШ-тың Тайваньмен әскери ынтымақтастықты дамытуға деген көзқарасы қайта қарастырылды. Тайваньмен әскери ынтымақтастық әсіресе кіші Дж. Буш (2001-2009) президенттік міндеттерін орындауға кірісерде, АҚШ-ты Қытайдың «стратегиялық қарсыласы» ретінде көруімен күшейді [22, 605-611 б.]. Оның

президенттік жылдарында Тайваньға американдық қару – жарактың сатылымы артып, олардың номенклатурасы өзгерді, қазіргі заманғы қару түрлері сатыла бастады. Сонымен қатар, кіші Дж. Буш Тайваньға әскери қолдауды күшейту үшін екі жақты жоғары лауазымды әскери шенеуніктердің келіп-кету режимін ырықтандырды. 2001 жылдан бастап АҚШ әскери күштері әскери жаттығуларды бақылау үшін Тайваньға сапар шеге бастады. Б.Обаманың алғашқы президенттік жылдарында (2008-2011) Тайваньға жыл сайын құны 6,5 млрд АҚШ долларын құрайтын жетілдірілген әскери техника сатыла бастады. Содан кейін Тайваньға қару-жарақ сатуда төрт жылдық үзіліс болды, бұл үзіліс АҚШ-тың қару-жарақ сатылымының АҚШ-Қытай қатынастарының дамуына жағымсыз әсері туралы алаңдаушылығымен, сондай-ақ Тайваньға қару-жарақ сатып алудағы қаржылық қиындықтармен байланысты болды [23, 48-67 б.]. Бірақ 2015 жылдың соңында Б. Обаманың әкімшілігі қару-жарақты жеткізуді қайта бастады және жалпы Б. Обаманың Тайваньға 14 млрд АҚШ долларынан астам сомаға әскери техника сатылғаны мәлім. Кіші Дж. Буш сияқты, Б. Обаманың тұсында әскери ынтымақтастық тек қару сатумен ғана шектелмеді, сонымен бірге АҚШ - Тайвань әскери шараларының саны артты. 2012 жылдан бастап 2015 жылға дейін Тайваньға келген АҚШ Қорғаныс министрлігі өкілдерінің саны 1500-ден 3200-ге дейін өсті [24]. Сайлау науқаны кезінде Қытайды АҚШ-тың басты геосаяси бәсекелесі деп атаған Д.Трампп (2017-2021) АҚШ-қа билікке келгеннен кейін, ол Тайвань лоббиінің Қытай лоббиіне қарағанда оған көбірек әсер ететіндігін көрсететін бірнеше қадамдар жасады. Сайланғаннан кейін көп ұзамай ол Тайвань Президенті Цай Инвеннен телефон арқылы құттықтау қоңырауын қабылдады, бұл 1979 жылдан бастап АҚШ-тың сайланған президенті Тайвань жетекшісімен тікелей сөйлескен алғашқы жағдайы болды. Тайвань осылайша АҚШ-тың жаңа әкімшілігі Тайваньды халықаралық істерге көбірек қатысуға және жаһандық күн тәртібіне көбірек үлес қосуға шақырады деген үміт білдірді [25, 23 б.]. Бұл туралы жаңадан сайланған президент Д. Трамп өзінің твиттерінде және кейбір сұхбаттарында хабарлады. Д.Трампптың штаб-пәтерінің ресми хабарламасында айтылғандай, «әңгіме барысында АҚШ пен Тайваньның тығыз экономикалық, саяси және әскери байланыстары туралы мәселелер қозғалды». Тайвань президентінен АҚШ Президентіне келген құттықтау қоңырауы Қытай үкіметін ашуландырып қана қоймай, сондай-ақ, Д. Трампптың біртұтас Қытай концепциясына деген қарым-қатынасы, соның ішінде Қытаймен сауда-саттықтың қалай дамиды және ол белгілі бір жағдайларда қайта қаралуы мүмкін [26, 31 б.]. АҚШ президенттерінің бұрынғы әкімшіліктері сияқты, Д.Трампптың әкімшілігі Тайваньға әскери техниканы жеткізуді жалғастырды. 2017 жылдың маусым айында АҚШ Мемлекеттік департаменті Тайваньға жалпы сомасы 1,3 млрд АҚШ долларынан асатын жеті келісім-шартты мақұлдады [27]. Айта кету керек, Д. әкімшілігі кезінде Тайвань бұғазындағы АҚШ-Тайвань бірлескен Қарулы жаттығулар саны ең жоғарғы деңгейге жетті, бұрын болмаған көрсеткіш, жаттығулар саны 15-ке жетті [28]. 2018 жылдың наурызында Д. Трамп Тайваньға халықаралық қолдауды және Тайваньға сапарларды кеңейтуге ықпал ету туралы Заңға қол қойды, бұл АҚШ пен Тайваньның жоғары лауазымды шенеуніктерінің бір-біріне сапарындағы барлық шектеулерді алып тастайтын заң болды. Ал 2020 жылдың наурыз айының соңында Америка үкіметінің басшысы Тайваньмен АҚШ-тың қарым-қатынасын кеңейтуге және басқа елдер мен халықаралық ұйымдарды аралмен ресми және бейресми байланыстарын нығайтуға ынталандыруға бағытталған Тайвань одақтастарын қорғау және ынталандыру жөніндегі халықаралық бастама туралы Заңға қол қойды [29]. Бұл оқиғалар ҚХР тарапынан өте жағымсыз реакция тудырды, бірақ оны Тайвань жағы құптады. Алайда, АҚШ-тың Транстынық Мұхит әріптестігінен (ТМӨ) шығуы Тайваньның алаңдаушылығына алып келді, өйткені Тайваньның осындай ауқымды интеграциялық жобаға қатысуы аралдың экономикалық және саяси оқшаулануын болдырмауға, Тайваньның әлемдік экономикалық процестердегі бәсекелестік позициясын арттыруға, экономикалық өсуге серпін беруге, сондай-ақ Қытайға экономикалық тәуелділікті төмендетіп, Тайваньның сыртқы экономикалық байланыстарын әртараптандыруға мүмкіндік беретін еді [30, 37 б.]. Жалпы алғанда, Д.Трампп басқарған төрт жыл ішінде, Тайвань аралын қолдау барлық жағынан күшейе түсті, Тайваньға қару-жарақ 18,28 миллиард АҚШ долларын құрады, бұл көрсеткіш бұрынғы президент Б.Обаманың сегіз жылдық билігі кезінде көрсетілген көрсеткіштен бір жарым есе көп болды [31]. Жақында президенттік міндеттерін орындауға кіріскен АҚШ-тың 46-шы президенті Джо Байден Д.Трампптың Тайвань мәселесіне қатысты саясатын жалғастыруы мүмкін. Бұған 1979 жылы АҚШ-тағы Тайвань өкілдігінің басшысы Сяо Мэйцзинь Джо Байденнің инаугурация рәсіміне дипломатиялық қатынастар үзілгеннен кейінгі алғашқы «ресми» шақырулуы дәлел бола алады. АҚШ ҚХР-ын тежеу барысында одақтастармен қарым-қатынасты қалпына келтіруге жаңа көңіл бөледі деген жаңалық жаңа әкімшіліктің мәлімдемесінен белгілі болды [32]. Төрт онжылдық ішінде Қытай-Америка қатынастарын дамыту үшін АҚШ президенттерінің әкімшіліктері үш бірлескен американдық-қытайлық коммюникедегі ережелерді ресми түрде ұстанады. АҚШ-тың Тайвань мәселесіндегі саясаты – АҚШ үкіметі Тайвань бұғазындағы кез-келген тараптың статус-квоны біржақты өзгертуге қарсы, Тайваньның тәуелсіздік идеяларын қолдамайды және Тайвань мәселесін бейбіт жолмен

шешуді жақтайды.

Қорытынды. Қорыта айтқанда, жоғарыда аталған оқиғаларды ескере отырып, 1970 жылдары тұжырымдалған және АҚШ-тың Тайваньмен әртүрлі бейресми байланыстарын сақтай отырып, Америка-Қытай қатынастарын қалыпқа келтіру және динамикалық дамыту жолын құруға арналған біртұтас Қытайдың американдық саясаты қазіргі жағдайда өзектілігін әлі де жоғалтпады деп қорытынды жасауға болады. Америка-Қытай бірлескен үш коммюникесінің және Тайваньмен қарым – қатынас туралы Заңның рухына қарама-қайшы келетін бұл саясат өзінің қосарлылығына байланысты АҚШ-тың әлемдік істерге қатысуын тез кеңейтетін және АҚШ-тың сенімді серіктесі, әскери одақтасы және қазіргі уақытта Азиядағы демократиялық транзиттің сәтті мысалы-Тайваньның қауіпсіздігін қамтамасыз ететін ынтымақтастықтың дамуы мен тереңдеуі арасындағы нәзік тепе-теңдікті сақтауға мүмкіндік береді.

Американдық біртұтас Қытай саясатының ерекшелігі – бұл тек ҚХР мүдделерін ғана емес, сонымен бірге Тайвань халқының мүдделерін де ескеруге арналған, оның басым көпшілігі демократиялық емес Қытаймен бірігуді қаламайды. Тайвань бұғазындағы статус-квоны АҚШ-тың ұлттық мүдделеріне толық сәйкес келетіндіктен, Америка үкіметі бір жағынан Тайваньның тәуелсіздікке ұмтылысын қолдамайды, тіпті оған бірнеше рет қарсы тұрды, ал екінші жағынан, аралға Қытайдың әскери күшінің күшеюі кезінде қорғаныс қабілетін қамтамасыз етуге және ҚКП-ның әлем елдері мен Халықаралық ұйымдарға жасаған қысымының салдарынан Тайваньның толық халықаралық оқшаулануына жол бермеуге көмектеседі. Көптеген ондаған жылдар бойы АҚШ Тайваньның және оның материктік Қытайдан автономды өмір сүруінің жалғыз кепілі болып қала береді. Барлық американдық президенттік әкімшіліктер, олардың саяси басымдықтарына, Қытаймен қарым-қатынасты дамыту тәсілдеріне, олар әрекет еткен Халықаралық контекстке қарамастан, Тайвань саясатына өз ерекшеліктерін енгізсе де, Тайваньның қауіпсіздігін қамтамасыз ету міндетіне адал болды.

Ресейлік және шетелдік авторлардың зерттеуі бойынша, Вашингтон Бейжіңнің қысымына қарамастан, осы негізгі қондырғыны одан әрі басшылыққа ала беретін сияқты. Тайвань мәселесін 2049 жылға қарай шешуге үміттенетін ҚХР үшін – ҚХР құрылуының 100 жылдық мерейтойы аралдың Қытайға кең таралған экономикалық тәуелділігін құруға сүйенеді, бірақ күш сценарийін жоққа шығармайды. Қазіргі уақытта Қытай мен Тайвань арасында қарулы қақтығыстың туындау ықтималдығы өте жоғары. Белгісіздіктің негізгі факторы-АҚШ-тың осындай сценарий туындаған жағдайда жасайтын әрекеттері. АҚШ-тың қақтығысқа араласуы оның кеңістіктік көлемінің едәуір артуын білдіреді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Сладковский. М. И. *Новейшая история Китая 1928—1949. М., 1984. 270. Б.*
2. Wang Yi. *Advancing China` Mayor-Country Diplomacy in a Changing World. Ib: Qiushi, Qiushi. CPC Journal on China`s Governmance & Persprctives, Issue 30, January-March 2017, Vol. 9, N 1. 124. Б.*
3. Ли Гуаньюнь. *Роль тайваньской проблемы в морской политике КНР. Международные отношения, (4). 2013. 469–509. Б.*
4. *Консенсус 1992 года стал основой для всех переговоров материковой части Китая и Тайваня. [электрон. ресурс]. URL: <http://cctv.cntv.cn/2015/11/07/VIDE1446895931827820.shtml> (Есепке алынған күні: 30.04.2021)*
5. *Tucker N. Strategic Ambiguity or Strategic Clarity?// Dangerous Strait: the US-Taiwan-China Crisis,' Ed. by N.Tucker. New York, 2005. Anti Secession Law, Adopted at the Third Session of the Tenth People`s Congress on March 14.2005, 7. Б.*
6. *Участие Тайваня во Всемирной ассамблее здравоохранения -- порядок, реализуемый на основании принципа одного Китая -- Канцелярия по делам Тайваня при Госсовете КНР [электрон. ресурс]. URL: http://russian.news.cn/2016-05/07/c_135340283.htm (Есепке алынған күні 20.04.2021)*
7. *Тайвань стремится принять участие в ассамблее ИКАО [электрон. Ресурс]. URL: <https://taipanorama.tw/news.php?unit=132&post=103487> (Есепке алынған күні 15.04.2021)*
8. *Countries That Recognize Taiwan 2021[электрон. ресурс]. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-that-recognize-taiwan>, (Есепке алынған күні 24.04.2021).*
9. *Сергей Ромашенко. Президентом Тайваня к раздражению КНР переизбрана Цай Инвэнь. [электрон. ресурс]. URL: <https://p.dw.com/p/3W4j5>, (Есепке алынған күні 24.04.2021)*

29. Владимир Захаров, Старший преподаватель Школы востоковедения НИУ ВШЭ. Тайвань - яблоко стратегического раздора между КНР и США [электрон. ресурс]. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/29448>, (Есенке алынган күні 6.04.2021)
30. Воробьев В. Я., Денисов И. Е., Дикарев А. Д., Лукин А. В. Приход администрации Д. Трампа и китайско-американские отношения. Приложение к журналу «Международная аналитика», Том 33. 2018, 37. Б.
31. Наталия Портякова. Нравы преемственности: Как уходящие власти США злят Китай и изменится что-то в судьбе Тайбэя при Джо Байдене. [электрон. ресурс]. URL: <https://iz.ru/1110784/nataliia-portiakova/nravu-preemstvennosti-kak-ukhodiashchie-vlasti-ssha-zliat-kitai>, (Есенке алынган күні 6.04.2021)
32. Александр Карпов и Алена Медведева. «Продолжает политику конфронтации»: что стоит за риторикой госсекретаря США в адрес Китая [электрон. ресурс]. URL: <https://russian.rt.com/world/article/829639-baiden-otnosheniya-ssha-kitai>, (Есенке алынган күні 6.04.2021)

Reference:

1. Sladkovskij. M. I. Novejshaya istoriya Kitaya 1928-1949 [Recent history of China 1928—1949]. (Moscow, 1984).
2. Wang Yi. Prodvizhenie Kitajsko-kitajskoj diplomatii v menyayushchemsya mire [Advancing China` Mayor-Country Diplomacy in a Changing World]. Ib: Qiushi, Qiushi. ZHurnal KPK o pravitel'stve i perspektivah Kitaya [CPC Journal on China`s Governmance & Persprctives], Issue 30, January-March, Vol. 9, № 1. 124, 2017 [in Chinese]
3. Li Guan'cyun'. Rol' tajvan'skoj problemy v morskoy politike KNR [The role of the Taiwan problem in China's maritime policy]. Mezhdunarodnye otnosheniya [International relations], 4, 469–509, (2013). [in Chinese]
4. Konsensus 1992 goda stal osnovoj dlya vsekh peregovorov materikovej chasti Kitaya i Tajvanya [The 1992 consensus became the basis for all negotiations between mainland China and Taiwan]. Available at: <http://cctv.cntv.cn/2015/11/07/VIDE1446895931827820.shtml> (accessed 30.04.2021)
5. Tucker N. Strategicheskaya dvusmyslennost' ili Strategicheskaya yasnost'?!// Opasnyj proliv: krizis SSHA-Tajvan'-Kitaj,' [Strategic Ambiguity or Strategic Clarity?!// Dangerous Strait: the US-Taiwan-China Crisis], ' Ed. by N.Tucker. New York, 2005. 28. Anti Secession Law, Adopted at the Third Session of the Tenth People`s Congress on March 14,7, 2005
6. Uchastie Tajvanya vo Vsemirnoj assamblee zdavoohraneniya -- poryadok, realizuemyj na osnovanii principa odnogo Kitaya -- Kancelyariya po delam Tajvanya pri Gossovete KNR. [Taiwan's participation in the World Health Assembly is a one-China procedure implemented by the Taiwan Affairs Office of the State Council of the People's Republic of China]. Available at: http://russian.news.cn/2016-05/07/c_135340283.htm (accessed 20.04.2021)
7. Tajvan' stremitsya prinyat' uchastie v assamblee IKAO. [Taiwan tries to participate in the ICAO Assembly]. Available at: <https://taipanorama.tw/news.php?unit=132&post=103487> (accessed 15.04.2021)
8. Countries That Recognize Taiwan 2021. [Countries recognizing Taiwan in 2021]. Available at: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-that-recognize-taiwan>, (accessed 24.04.2021)
9. Sergej Romashenko. Prezidentom Tajvanya k razdrzheniyu KNR pereizbrana Caj Inven'. [Taiwan President Tsai Ing-wen re-elected to annoy China]. Available at: <https://p.dw.com/p/3W4j5>, (accessed 24.04.2021)
10. Zinov'ev G. V. Podderzhka Vashingtonom v 1950 g. gomin'danovskogo pravitel'stva byla prodiktovana podklyucheniem Pekina k protivostoyaniyu Sovetskogo Soyuza s SSHA i v osobennosti uchastiem NOAK v Korejskoj vojne. [Washington's support for the Kuomintang government in 1950 was dictated by Beijing's involvement in the Soviet Union's opposition to the USSR and in particular the PLA's participation in the Korean War]. 63, 2010
11. Isklyuchenie Tajvanya iz OON: Kitajskaya respublika na Tajvane, ili «dobrodetel'nyj ne ostanetsya v odinochestve» [Taiwan's exclusion from the UN:] [The Republic of China on Taiwan, or "virtue," doesn't stop alone]. Available at: <http://www.portalostranah.ru/view.php?id=351>, (accessed 31.03.2021)
12. Otkuda vznikla tajvan'skaya problema [Where did the Taiwan problem come from]. Available at: <http://www.chinaconsulate.khb.ru/rus/zgzt/twvt/t118056.htm> (accessed 24.04.2021)

13. Leksyutina YA. V. *Amerikano-kitajskie otnosheniya v usloviyah transformiruyushchejsya mezhdunarodnoj sistemy v nachale XXI v. Diss. doktora polit. nauk. [US-China relations in the context of the transforming international system at the beginning of the XXI century. Polit. PhD diss. sciences']*. Sankt-Peterburg, 2012. 172 p.
14. Bogaturov A. D. *Velikie derzhavy na Tihom okeane: istoriya i teoriya mezhdunarodnyh otnoshenij v Vostochnoj Azii posle vtoroj mirovoj vojny (1945–1995) [Great Powers in the Pacific: The history and theory of international relations in East Asia after World War II (1945-1995)]*. M: Konvert — MONF, 353, (1997)
15. *Taiwan Relations Act, January 1, 1979, Congress Public Law 96-8-96*. 7 Wickett X., Nilsson-Wright J., Summers T. *The Asia-Pacific Power Balance Beyond the US – China Narrative*. L., 2015. R. 10.
16. Leksyutina YA. V. *Amerikano-kitajskie otnosheniya v usloviyah transformiruyushchejsya mezhdunarodnoj sistemy v nachale XXI v. Diss. doktora polit. nauk. [US-China relations in the context of the transforming international system at the beginning of the XXI century. Polit. PhD diss. sciences']*. Sankt-Peterburg, 2012. 195 p.
17. *Taiwan Relations Act, January 1, 1979, Congress Public Law 96-8-96*. 7 Wickett X., Nilsson-Wright J., Summers T. *The Asia-Pacific Power Balance Beyond the US – China Narrative*. L., 2015. R. 10.
18. *Joint Communiqué on Arms Sales to Taiwan. Joint Communiqué of the USA and the PRC. 1982*. Available at: <http://www.taiwandocuments.org/communique03.htm> (accessed: 11.02.2021)
19. *Otvety predstavatelya MID KNR Lyu Czyan'chao na voprosy korrespondentov na press-konferencii 8 iyunya 2004 goda [Chinese Foreign Ministry spokesperson Liu Jianchao's answers or correspondents' questions or press conference June 8, 2004]*. Available at: <https://www.fmprc.gov.cn/rus/xwfw/fyrth/lxjzhzhdh/t129655.shtml> (accessed 15.04.2021)
20. A. Larin. *Dva prezidenta ili put' Tajvanya k demokratii [Two Presidents or the way to democracy]* (Academia, Moscow), 155, 2000
21. Voloshina A. V. *Tajvan'skij vopros v sovremennyh kitajsko- amerikanskij otnosheniyah. Problemy Dal'nego Vostoka [The Taiwan issue in modern Sino-American relations. Problems of the Far East]*, (6). 80–93, (2016)
22. Timofeev O. A. Vinogradov A. V. (red.) *Kitajsko- amerikanskije otnosheniya. [Sino-American relations], Istoriya Kitaya s drevnejshih vremen do nachala XXI v [The history of China from the earliest times of the beginning of the XXI century]*. Moskva: Nauka. [Moscow: the science] 605–611, (2016)
23. Trush S. M. *Otnosheniya KNR i SSHA na rubezhe Obama – Tramp: politicheskie i voenno-politicheskie aspekty. SSHA i Kanada: ekonomika, politika, kul'tura [China-US relations at the Obama-Trump Border: political and military-political aspects. USA and Canada: Economy, Politics, Culture]* (3). 48–67, (2017)
24. *2016 Annual Report to Congress. U.S.-China Economic and Security Review Commission. P. 385*. Available at: https://www.uscc.gov/sites/default/files/Annual_Report/Chapters/Chapter%203%2C%20Section%202%20-%20China%20and%20Taiwan.pdf (Accessed: 18.08.2021).
25. Vorob'ev, I. E. Denisov, A. D. Dikarev, A. V. Lukin. *Prihod administracii D. Trampa i kitajsko- amerikanskije otnosheniya [Arrival of the administration of D. Trump and China-US relations]*. № 33. V. YA., prilozhenie k zhurnalu «Mezhdunarodnaya analitika» [Appendix to the journal «International Analytics»], 23, (2018)
26. V. YA. Vorob'ev, I. E. Denisov, A. D. Dikarev, A. V. Lukin. *Prihod administracii D. Trampa i kitajsko- amerikanskije otnosheniya [Arrival of the administration of D. Trump and China-US relations]* № 33, prilozhenie k zhurnalu «Mezhdunarodnaya analitika» [Appendix to the journal «International Analytics»], 31, (2018)
27. *Tajbejskoe ekonomicheskoe i kul'turnoe predstavitel'stvo v Soedinennyh SHtatah – AN/SLQ-32(V23) // Agentsvo po sotrudnichestvu v oblasti oborony i bezopasnosti [Taipei Economic and Cultural Representative Office in the United States – AN/SLQ-32(V23 Upgrade // Defense Security Cooperation Agency]*. Available at: <http://www.dscamilitary.com/majorarms-sales/taipei-economic-and-cultural-representative-office-ecro-united-states-an-slq-32v23> (accessed: 06.10.2021)
28. «Prodolzhaet politiku konfrontacii»: chto stoit za ritorikoj gossekretarya SSHA v adres Kitaya [«Continuation of the policy of confrontation»: what is behind the US Secretary of State's rhetoric against China]. Available at: <https://russian.rt.com/world/article/829639-baiden-otnosheniya-sshaitai>, (accessed 6.04.2021)
29. Vladimir Zaharov, *Starshij prepodavatel' SHkoly vostokovedeniya NIU VSHE. [Senior Lecturer at the HSE School of Oriental Studies], Tajvan' - yabloko strategicheskogo razdora mezhdru KNR i SSHA [Taiwan-the apple of strategic discord between China and the United States]*. Available at: <https://interaffairs.ru/news/show/29448>, (accessed 6.04.2021).

30. V. YA. Vorob'ev, I. E. Denisov, A. D. Dikarev, A. V. Lukin. *Prihod administracii D. Trampa i kitajsko-amerikanskije otnosheniya*. [Arrival of the administration of D. Trump and China-US relations], *prilozhenie k zhurnalu «Mezhdunarodnaya analitika»*. [Appendix to the journal «International Analytics»], № 33, 37, (2018)
31. Nataliya Portyakova. *Nravy preemstvennosti: Kak uhodyashchie vlasti SSHA zlyat Kitaj i izmenitsya chto-to v sud'be Tajbeya pri Dzho Bajdene*. [Mores of succession: how the outgoing US authorities are angering China and changing what's happening in fate under Joe Biden]. Available at: <https://iz.ru/1110784/nataliia-portiakova/nravy-preemstvennosti-kak-ukhodiashchie-vlasti-ssha-zliat-kitai>, (accessed 6.04.2021).
32. Aleksandr Karpov i Alena Medvedeva. «Prodolzhaet politiku konfrontacii»: chto stoit za ritorikoj gossekretarya SSHA v adres Kitaya, [Continuation of the policy of confrontation": what is behind the US Secretary of State's rhetoric against China]. Available at: <https://russian.rt.com/world/article/829639-baiden-otnosheniya-ssha-kitai>, (accessed 6.04.2021)

Авторлар жайлы мәлімет:

Байбулова А. И. – Халықаралық қатынастар факультеті, Шығыстану кафедрасының 1-ші курс магистранты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті. Тел.: +77755605500. E-mail: aray.uspanova@gmail.com.

Ильясова К. М. – тарих ғылымдарының кандидаты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің қауымдастырылған профессоры (доцент), Сәтбаев көшесі 2, Нұр-Сұлтан қаласы, Қазақстан. Тел.: +77012642557. E-mail: kulpash_66@mail.ru.

Байбулова А.И. – магистрант 1-го курса факультета Международных отношений, кафедры Востоковедения, Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева. Тел.: +77755605500. E-mail: aray.uspanova@gmail.com.

Ильясова К.М. – кандидат исторических наук, ассоциированный профессор (доцент) Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева, ул. Сатпаева, 2, Нур-Султан, Казахстан. Тел.: +77012642557. E-mail: kulpash_66@mail.ru.

Baibulova A.I. – 1st year undergraduate student of Faculty of International Relations, Department of Oriental Studies, L.N. Gumilyov Eurasian National University. Tel.: +77755605500. E-mail: aray.uspanova@gmail.com.

Ilyassova K.M. – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Oriental Studies, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Satpaev str. 2. Nur-Sultan, Kazakhstan. Tel.: +77012642557. E-mail: kulpash_66@mail.ru.

УДК: 327

Кенжалиева Максат Касымовна
Kenzhalieva Maksat Kasymovna

*магистрант 2-го курса специальности Востоковедение факультета международных отношений
Евразийского национального университета имени Л. Н. Гумилева
Нур-Султан, Казахстан
maxatmumina@mail.ru*

Тюлегенов Кайрат Мураткалиевич
*Доктор PhD
КазНУ им. Аль-Фараби*

НАЦИОНАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ОБЪЕДИНЕННЫХ АРАБСКИХ ЭМИРАТАХ THE NATIONAL SECURITY IN THE UNITED ARAB EMIRATES

***Аннотация:** в данной научной статье рассматривается тема национальной безопасности в Объединенных Арабских Эмиратах. Национальная безопасность — способность нации удовлетворять потребности, необходимые для её самосохранения, самовоспроизведения и самосовершенствования с минимальным риском ущерба для базовых ценностей её нынешнего состояния.*

***Ключевые слова:** Объединённые Арабские Эмираты, Национальная безопасность, Высший совет национальной безопасности, Национальное управление по чрезвычайным ситуациям и стихийным бедствиям.*

Abstract: this scientific article discusses the topic of national security in the United Arab Emirates. National security is the ability of a nation to meet the needs necessary for its self-preservation, self-reproduction and self-improvement with minimal risk of damage to the basic values of its current state.

Key words: United Arab Emirates, National Security, Supreme National Security Council, National Emergency and Disaster Management Department.

Национальная безопасность — совокупность официально принятых взглядов на цели и государственную стратегию в области обеспечения безопасности личности, общества и государства от внешних и внутренних угроз политического, экономического, социального, военного, техногенного, экологического, информационного и иного характера с учётом имеющихся ресурсов и возможностей.

Обеспечение национальной безопасности — комплекс политических, экономических, социальных, здравоохранительных, военных и правовых мероприятий, направленных на обеспечение нормальной жизнедеятельности нации, устранение возможных угроз.

Органы, обеспечивающие национальную безопасность — армия, авиация, флот, службы разведки и контрразведки, правоохранительные органы, суды, медицинские органы [1].

Высший совет национальной безопасности впервые создан в Объединенных Арабских Эмиратах (*далее – ОАЭ*) президентом ОАЭ, шейхом Халифа бен Заид Аль Нахайян. Он координирует деятельность государственных органов в деле предотвращения и преодоления кризисов, угроз и катастроф [2].

Миссия - надзор и администрация для соблюдения национальной политики в отношении необходимых процедур по чрезвычайным ситуациям, кризисам и стихийным бедствиям посредством координации и сотрудничества со связанными организациями.

Идея - разработать национальную политику по продвижению и укреплению безопасности и стабильности сообщества за счет готовности системы управления чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями.

Ценности:

- Бросить вызов невозможному;
- Устойчивость;
- Гармония;
- Честность.

Стратегические цели:

- Возможность достичь безопасности и устойчивости;
- Обеспечение качества жизни за счет реализации высших стандартов общественной безопасности;

- Повышение готовности и общенационального общения и сотрудничества в рамках сообществ по управлению чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями;
- Оптимизация передовых технологий;
- Развитие корпоративных ресурсов и инноваций [3].

Национальное управление по чрезвычайным ситуациям и стихийным бедствиям (далее – *НСЕМА*).

О создании НСЕМА было объявлено 14 мая 2007 года в рамках организационной структуры Надзора Высшего совета национальной безопасности на основании указа Федерального закона. Объявление отражает стремление мудрого руководства обеспечить безопасность жизни всех граждан и жителей на территории ОАЭ и сохранить собственность страны.

НСЕМА действует под надзором Высшего совета национальной безопасности с целью реализации политики ОАЭ в отношении необходимых процедур для управления чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями. Это главный национальный орган по стандартизации, отвечающий за регулирование и координацию всех усилий по управлению чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями, а также за разработку национального плана реагирования на чрезвычайные ситуации. Поэтому его работа сосредоточена в основном на разработке, консолидации и поддержании законов, политик и процедур управления чрезвычайными ситуациями и кризисами на национальном уровне.

НСЕМА наблюдает за развитием потенциала реагирования, предлагая и координируя программы между заинтересованными сторонами на местном и национальном уровнях и регулярно обновляя их. Кроме того, он участвует в подготовке журнала рисков и угроз как на национальном, так и на местном уровнях и периодически обновляет его в сотрудничестве и координации с соответствующими органами.

НСЕМА также координирует роли заинтересованных правительственных сторон в случае чрезвычайной ситуации, кризиса или стихийного бедствия. Он занимается подготовкой и координацией основных планов действий в чрезвычайных ситуациях для жизненно важных объектов и инфраструктуры, а также следит за их выполнением в координации с соответствующими государственными органами.

НСЕМА проводит необходимые исследования и исследования через специализированный центр информации и ресурсов, связанных с прогнозированием чрезвычайных ситуаций, кризисов и стихийных бедствий, а также методами борьбы с ними в координации с соответствующими органами. Кроме того, он подготавливает, координирует и проводит учения, связанные с управлением чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями, в координации с соответствующими органами и следит за их выполнением.

НСЕМА является новаторской инициативой Национального управления по чрезвычайным ситуациям и стихийным бедствиям ОАЭ и первым регионально значимым мероприятием такого рода и **состоит из нескольких департаментов**, а именно:

1. Операционный департамент;
2. Департамент местных центров;
3. Департамент планирования и готовности;
4. Департамент вспомогательных услуг;
5. Департамент информационных и коммуникационных технологий;
6. Департамент СМИ и коммуникаций;
7. Департамент безопасности и профилактики.

Операционный департамент играет важную роль в управлении кризисными ситуациями через Национальный операционный центр, который работает круглосуточно, следит за ситуацией и принимает необходимые процедуры для реализации и реализации национальных планов реагирования.

Кроме того, он создает базу данных о национальных ресурсах, поддерживает ее и координирует управление этими ресурсами во время чрезвычайных ситуаций и кризисов. Он также координирует и поддерживает усилия по реализации национальных планов реагирования на местах внутри и за пределами ОАЭ. Кроме того, Департамент обязуется координировать все аспекты, связанные с Интегрированной системой управления чрезвычайными ситуациями и кризисами на местном и национальном уровнях, обеспечивать готовность всех национальных планов реагирования на конкретные риски и общую структуру восстановления, повышать уровень Национального оперативного центра, таким образом, что делает его одним из трех лучших операционных центров по всей стране.

Департамент местных центров включает семь центров по всем Эмиратам (Абу-Даби, Дубай, Шарджа, Аджман, Умм-Аль-Кувейн, Рас-Аль-Хайма и Фуджейра). Департамент отвечает за координацию на местном и национальном уровнях, связанную с интегрированной системой управления чрезвычайными

ситуациями и кризисами, через местные группы по чрезвычайным ситуациям, сформированные в соответствии с указами Их Высочества, наследных принцев и возглавляемые генеральным командующим полицией в каждом эмирате и представителями полиции, соответствующие учреждения и ведомства.

Департамент наблюдает за местными событиями и принимает необходимые меры для реализации местных планов реагирования, повышения готовности и готовности, подготовки реестра местных рисков, анализа местных планов и планов восстановления, выполнения координации для подготовки совместных мероприятий в Эмирате, а также развития местных ресурсов и потенциалы.

Кроме того, Департамент собирает доступные данные о местных ресурсах, направляет их в соответствующий департамент для создания национальной устойчивой базы данных по всей стране и координирует управление этими ресурсами в чрезвычайных ситуациях, кризисах и стихийных бедствиях.

В сотрудничестве с департаментами власти центры участвуют в разработке общей стратегии и специализированных программ, а также в реализации местных проектов.

Департамент планирования и готовности является активным участником интегрированной системы готовности и восстановления посредством разработки планов рисков и угроз в соответствии с эффективным стратегическим видением, предоставления и использования ресурсов и возможностей, организации совместных учебных занятий в сотрудничестве со стратегическими организациями, партнеров, и их оценка для оценки готовности учреждений определять готовность учреждения успешно справляться с потенциальными опасностями и угрозами.

Этот департамент играет ключевую роль в повышении профессионального уровня и навыков за счет разработки специальной стратегии обучения, основанной на анализе должностных требований Органа к его персоналу, а также местным и федеральным сторонам в соответствии со специальной программой обучения на случай чрезвычайных ситуаций и кризисных ситуаций. и управление стихийными бедствиями, аккредитованные международными и местными организациями.

Департамент вспомогательных услуг поддерживает прежде всего стратегические цели Управления и способствует их реализации. Его основная задача заключается в предоставлении высококачественных и эффективных административных, финансовых и логистических услуг в дополнение к разработке и принятию стратегий и программ управления людскими ресурсами, финансами и услугами Управления.

Также миссия этого департамента состоит в составлении финансовых планов и годовых бюджетов; составление планов по развитию человеческих ресурсов, помимо совершения закупок и предоставления административных услуг Органу, эффективно и действенно путем разработки политик и систем, которые подпадают под действие лучших мировых практик. Это позволит другим отделам Управления достичь своих стратегических целей, развить навыки своих сотрудников посредством обучения и курсов. Он также способствует развитию навыков сотрудников на различных курсах в соответствии с требованиями Управления.

Департамент информационных и коммуникационных технологий обеспечивает создание, обслуживание и управление инфраструктурой, сетями и базами данных, чтобы предоставлять партнерам и клиентам системы, программное обеспечение, устройства и услуги связи. Он также применяет лучшие доступные и самые сложные методы на рынке труда для удовлетворения требований работы «Органа» с помощью международных подходов и рамок для эффективного и действенного достижения целей. Департамент также предоставляет свои услуги и поддержку нескольким партнерам, внутренним и внешним клиентам, впереди которых находятся отделы «Органа» и его сотрудники.

Департамент средств массовой информации и коммуникаций играет жизненно важную роль в обеспечении работы медийной системы, связи Управления с национальными медийными учреждениями и общественностью. Это также повышает осведомленность населения о надлежащих действиях, которые необходимо предпринять до, во время и после чрезвычайных ситуаций, кризисов и стихийных бедствий, а также обеспечивает ориентацию и предупреждение общественности в случае возникновения чрезвычайной ситуации.

В состав этого отдела входят два отдела; первая связана с информированием и обучением, в то время как другая сотрудничает с партнерами для управления кризисом с точки зрения средств массовой информации через специальный офис, который посвящен кризисному управлению с точки зрения средств массовой информации, распространению публикаций и визуальных материалов, обеспечивает веб-сайт Авторитет с различными материалами. Он также обращается к средствам массовой информации, чтобы предоставлять новости и периодические сообщения в прессе.

Департамент безопасности и профилактики разрабатывает стандарты и требования для обеспечения непрерывности бизнеса наряду с жизненно важной деятельностью государственных учреждений во время чрезвычайных ситуаций, кризисов и стихийных бедствий. Следовательно, он

обеспечивает поддержку посредством обучения, информационных технологий, выездов на места, а также посредством управления Национальной программой добровольцев, целью которой является создание специальной базы добровольцев для работы в чрезвычайных ситуациях, кризисах и бедствиях и их обучение для поддержки национальных усилий по реагированию. Кроме того, отдел стремится установить институциональные стандарты безопасности и защиты, политику и процедуры защиты и предотвращения, исследования и надзор за полевыми исследованиями в дополнение к проведению необходимых опросов для выявления потенциальных рисков, чтобы отдел мог предотвратить такие риски. Он также передает и обменивается международным опытом в области стандартов безопасности и профилактики, непрерывности бизнеса. Департамент стремится развивать все свои операции и процедуры, чтобы идти в ногу с самыми сложными электронными системами, выводя услуги на высший уровень [4].

Нет сомнений в том, что создание Национального управления по чрезвычайным ситуациям, кризисам и стихийным бедствиям поможет повысить осведомленность в регионе и расширить знания людей в этой области, познакомит с национальными усилиями и совместными операциями, которые ОАЭ осуществляют в сотрудничестве с соседними странами и миром, и сделать ОАЭ первой страной в регионе, которая уделяет большое внимание вопросам управления чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями.

Управление стремится установить качество и концепции мирового класса для борьбы с бедствиями, будь то стихийные или антропогенные. ОАЭ и другие страны региона имеют большой опыт в области управления чрезвычайными ситуациями, кризисами и стихийными бедствиями и имеют много оборудования и инструментов, которые позволяют им это делать. Таким образом, Управление сосредоточено на поддержке координации между этими организациями, что является одним из его главных приоритетов, а также на разработке национальных планов и организации учений и обучения между этими организациями под контролем одного официального органа [5].

Список литературы:

1. *Национальная безопасность*. — Текст: электронный // Википедия: [сайт]. — URL: https://en.wikipedia.org/wiki/National_security (дата обращения: 10.11.2021).
2. *ОАЭ укрепляют национальную безопасность*. — Текст: электронный // Деловые Эмираты: [сайт]. — URL: <https://businessemirates.ae/news/uae-news/uae-ukreplyayut-natsionalnuyu-bezopasnost/> (дата обращения: 10.11.2021).
3. *Entities responsible for security and safety*. — Текст: электронный // The United Arab Emirates' Government portal: [сайт]. — URL: <https://u.ae/en/information-and-services/justice-safety-and-the-law/entities-responsible-for-security-and-safety-in-the-uae> (дата обращения: 10.11.2021).
4. *About NCEMA*. — Текст: электронный // National Emergency Crisis and Disasters Management Authority: [сайт]. — URL: <https://www.ncema.gov.ae/en/about-ncema.aspx> (дата обращения: 10.11.2021).
5. *NCEMA*. — Текст: электронный // Emirates News Agency: [сайт]. — URL: <https://www.wam.ae/en/details/1395302972580> (дата обращения: 10.11.2021).

Издатель ТОО "Институт развития межрегионального партнерства"

Адрес редакции:

Республика Казахстан, г. Нур-Султан, пр. Абылай хана 2 вп-1

journal@gpa.kz

www.gpa.kz

Международный электронный научный журнал

«Наука и Бизнес»

№2 (2021)

СВИДЕТЕЛЬСТВО о постановке на учет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания №16178-Ж 11.10.2016 г.
Комитет государственного контроля в области связи, информатизации и средств массовой
информации Министерства информации и коммуникаций Республики Казахстан

В электронном журнале опубликованы научные статьи на языке оригинала
научных исследователей в авторской редакции. Ответственность за
достоверность материалов и сведений несут авторы публикации. При
использовании материалов научных исследований авторов данного сборника
ссылка на авторов и издания являются обязательными.